

THE FIRST RESIDENTS OF THE HOUSE · 1937-1940

Zygmunt Heyman and Karolina Wiszniewiecka

Musician, creator of Café Vogue — a story of survival

ZŁOTA 7

WWW.ZLOTA7-9.COM

Julian Front and Zygmunt Heyman on the bandstand of the Adria café at 10 Moniuszki Street, February 1932 — a frame from the film „Dziś mamy bal”. National Film Archive — Audiovisual Institute, Fototeka.

„Mr Zygmunt Heyman, well known in Warsaw society, opens in the coming days, in the new building of the »Generali« Company at 7 Złota Street, an elegant café under the name »Café Vogue«.”

— „Dobry Wieczór! Kurier Czerwony”, 9 November 1937

Warsaw knew him from the skin of a drum. The great white circle with the inscription „Front-Heyman-Jazz” stood on the bandstands of the city’s best establishments for half a decade — and the man who sat behind it with a banjo could do considerably more than play. Zygmunt Heyman was a saxophonist, banjoist, accordionist and drummer; he was co-founder of one of the first true Polish jazz orchestras; he was an artistic director, an entrepreneur, a lottery lucky man, a film producer of one film and — at the end

— a café owner who at 7 Złota Street built the most fashionable establishment of the last two years of peace. He lived one floor up. From his window he could see the neon of his own café.

For eighty years Polish dictionaries and biographical databases have closed this life with one of three sentences: „died in the ghetto in 1942”; „deported to a labour camp — possibly Trawniki — and most probably murdered there”; „date of death unknown — during the Second World War”. All three are wrong. The research carried out within this project proves that Zygmunt Heyman survived — and the proof is of the kind before which doubts fall silent: a photograph. The face on the card of the register of artists, filled out in Rio de Janeiro in August 1942, is the face of the banjoist from the frames of the Warsaw film of 1932. In December 1948 the same name appears in the Brazilian press on the list of the lucky ones collecting new Oldsmobiles.

This account retraces his road year by year — from the advertisements and reviews of the Warsaw, Łódź and Kraków press, from the programmes of Polish Radio, from the frames of an avant-garde film, from telephone directories, from the commercial register, from the civil-status books and from the archives of three continents.

Editorial note. Café Vogue advertised in the dailies — and those dailies have survived whole, with the advertisement and everything that surrounded it. We reproduce the announcements here together with the columns on which they were printed, because the mounting tension of those years is nowhere so sharply visible as in this accidental adjacency: the invitation to jazz and afternoon tea stands beside the dispatches about what was growing and what was approaching. We did not arrange these juxtapositions. This is what the newspapers read by Zygmunt Heyman's guests looked like.

"Dziś mamy bal" (Tonight We Have a Ball), dir. Jerzy Zarzycki and Tadeusz Kowalski, cam. W. Kaczkowski, 1932 — excerpt. On the Adria bandstand, the Front-Heyman-Jazz orchestra. National Film Archive — Audiovisual Institute (FINA).

► Watch the film: zlota7-9.com/media/dzis-mamy-bal-1932.mp4

I. 25 October 1924 — „Jardin de Japon”

The earliest known trace leads to the autumn of 1924 — and to the name in a form he later no longer used. Warsaw was living then through the return of Henryk Sienkiewicz's ashes; the front pages printed funeral orations, and the back pages — that with which the city intended to console itself. The „Przegląd Wieczorny” of 23 October announced: on Saturday the 25th of the current month, in the winter hall of the „Bagatela” garden, there opens „the cheapest and most exquisite dancing in Warsaw” — „Jardin de Japon”, the Japanese Garden. The artistic director of the undertaking is Zygmunt Brucz-Heyman.

Najwykwintniejszy „DANCING” w Warszawie
„Jardin de Japon”
 (ogród japoński) dyr. art. **Zygmunt Brucz-Heyman**
 w zimowej sali ogr. „Bagatela” **Nietrywala dekoracja sali 8 tysięcy róż japońskich** Japońskie efekty świetlne
 Do dyspozycji publiczności pierwszorzędne **vor-tancerki i vor-tancerze**
 Pomimo olbrzymich kosztów (12 dekoratorów) i wielkiego personelu dancingowego „Jardin de Japon” będzie
najtańszym i najwykwintniejszym dancingiem w Warszawie
Zwykle dzienne oraz restauracyjne. Codziennie o 9.30 do 4 rano. **Bil. 1 zł.**
 W soboty, niedziele i święta **wielkie 3 godzinne „Five o'clocki”** od 5—8 wieczór.
 Wejście wraz z podwieczorkiem 3 zł.
SALA OGRZANA. Cała sala kryta podłogą dębową z wielkim rondem do tańca
uroczyste otwarcie w sobotę 25-go b. m.
 40x3-1-641

„Przegląd Wieczorny”, 23 October 1924: „The most exquisite DANCING in Warsaw »Jardin de Japon« (the Japanese garden) in the winter hall of the »Bagatela« garden — art. dir. Zygmunt Brucz-Heyman. Unprecedented decoration of the hall: 8 thousand Japanese roses... grand opening on Saturday the 25th inst.”

The advertisement promises everything that in the mid-twenties meant „the great world”: eight thousand Japanese roses, Japanese lighting effects, first-rate vor-dancers of both sexes at the public’s disposal, a heated hall entirely floored in oak with a great round for dancing, ordinary restaurant prices, the establishment open from half past nine in the evening until four in the morning — and on Saturdays, Sundays and holidays „grand three-hour Five o’clocks” from five to eight, admission with afternoon tea three złoty. Whoever reads this advertisement carefully will find in it Heyman’s whole later programme: dance music, the cult of afternoon tea, décor calculated for delight and for a female clientele. Eighteen years later, filling out the artists’ register card in Rio de Janeiro, he would answer the question about the start of his career: 1925. Memory rounded the date off by a few weeks — the Japanese rose he remembered well.

II. Around 1930 — Front-Heyman Jazz

Of the second half of the twenties we know for now only what fits between two advertisements. Around 1930 Heyman already stands as partner beside the violinist Julian Front — older than he, a composer and conductor born in Warsaw on 12 November 1897 — and together they found a dance orchestra of jazz character. The line-up the lexicographers would record reads like the payroll of a good firm: Julian Front — violin and direction; Zygmunt Heyman — saxophone and banjo; Michał Didyk — saxophone; Franciszek Witkowski — saxophone and clarinet; Filip Goldberg — drums; Stanisław Ferszko — piano and accordion; Tadeusz Jeselson — saxophone and violin. The repertoire: Western dance music, hits from foreign films and revues — what Warsaw wanted to hear before it had a chance to hear it anywhere else.

The Front-Heyman Jazz Band on the bandstand, early 1930s. On the great drum — the band's name; at the sides two accordions on stands, the orchestra's trademark.

Front-Heyman Jazz complete — a small press photograph of the era. On the drumhead, despite the format of the print, the orchestra's name is legible.

In 1931 the orchestra made recordings for the „Syrena Record” label — the only ones it left behind. The band also made it onto sheet-music covers: the tango „Jak w piosence” by Stanisław Ferszko to words by A. Słoński was published with a photograph of the whole orchestra on the front page. Sheet music was bought then the way records are bought today — and the musicians' faces went into homes together with the melody.

Nr. 805

JAK W PIOSENCE...

T A N G O

Słowa A. Słońskiego

Muz. St. Ferszko

Front — Heyman Jazz

NAKŁAD I. RZEPECKIEGO, Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 1

Cena 40 gr.

Sheet-music cover: „Jak w piosence...”, tango, words by A. Słoński, music by St. Ferszko (no. 805). In the photograph — Front-Heyman Jazz complete. Early 1930s.

„Kurjer Warszawski”, December 1931: „THE FRONT-HEYMAN JAZZ DANCING ORCHESTRA takes engagements in the current carnival for BALLS, ROUTS, PARTIES etc. All information given: until 31 December this year at the »Oaza« dancing, from 11 p.m.; from 1 January 1932 during the afternoon teas at »Café Adria«, from 6 to 8 p.m. Private telephone 316-15.”

The carnival advertisement of December 1931 is the most eloquent document of this activity — for it is not the announcement of a venue but of an enterprise. The orchestra sells itself, gives the hours at which it can be found in two different cafés, and a private telephone number. Whoever wanted the best jazz in town at his ball dialled 316-15. From the beginning Heyman is in this duo not only a musician — he is a firm.

III. 7 February 1931 — Café Adria

To understand what the Adria was for this orchestra, one must remember what the Adria was for Warsaw. In February 1931, in the basement and ground floor of the freshly completed building of the Italian insurance company Riunione Adriatica di Sicurtà at 10 Moniuszki Street, an establishment opened that for eight years was the capital's salon: a café, a dancing, an American bar, a winter garden — and the famous revolving dance floor, the only one in Poland. Here the diplomatic corps and the generals amused themselves, here one came to show oneself and to see, here landed everyone who counted for anything in Warsaw. The building was designed by Edward Zachariasz Eber — the same architect who a few years later would raise for the second Italian insurance giant, Assicurazioni Generali, the building at Złota 7/9. Fate can be symmetrical: Zygmunt Heyman's whole road, from his first great engagement to his own café, would play out in the marbles of one architect.

The entrance to Café Adria at 10 Moniuszki Street — the vertical neon above the pavement. Photo: National Digital Archives.

On opening day the „Kurjer Warszawski” wrote: „Today a new entertainment establishment opens in Warsaw — the Adria Café. The new enterprise, housed in the magnificent halls of the recently finished building at 10 Moniuszki Street, introduces to the capital a new type of entertainment venue”. And among the attractions, in first place: „there Warsaw will see the masterly jazz-band ensemble Front & Heyman”.

Otwarcie „Café Adria“

Dziś otwarty zostaje w Warszawie nowy lokal rozrywkowy: Kawiarnia Adria. Nowe przedsiębiorstwo, mieszczące się w przepysznych salach ostatnio wykończonego gmachu przy ul. Moniuszki 10, wprowadza do stolicy nowy typ lokali rozrywkowych. Obok kawiarni bowiem, gdzie każdy może wstąpić na „małą czarną“ i przeczytać setki gazet i czasopism, zorganizowano tam stały dancing towarzyski: popołudniowy i wieczorny i wprowadzono codzienne programy wieczorne. Obecnie zobaczy tam Warszawa mistrzowski zespół jazzbandowy Front & Heyman, wytworny duet akrobatyczny Werner & Jorgette, w ogrodzie zimowym i kawiarni daytimej nastrojową orkiestrę salonową B-ci Sienkiewicz, ekscentryczny duet londyńskiego Savoy'u Tanagra & Ernest. Sensacją zaś najbliższego programu będzie światowej sławy orkiestra argentyńska Begliero, która wykona Tango Argentico Typico: muzyka, śpiew i taniec równocześnie. W dniu otwarcia będą robione przez cały dzień zdjęcia filmowe przy udziale najwybitniejszych artystów. To wszystko wraz z pierwszym w stolicy barem coctailowym, ogrodem zimowym i niezwykłym przepychem sal — czyni z „Adrii“ największą atrakcję obecnej chwili.

1150

„Kurjer Warszawski”, 7 February 1931: „Opening of »Café Adria«”. In the text — the announcement of the Front & Heyman ensemble, the acrobatic duo Werner & Josette, the salon orchestra of the Sienkiewicz Brothers and the Argentine orchestra Begliero. „On opening day film shots will be taken throughout the day with the participation of the most eminent artists”.

The good spirit of the Adria was its manager and co-owner Franciszek Moszkowicz — a one-man institution of pre-war gastronomy, who understood that an entertainment venue sells not coffee but events. For publicity he could lead a chimpanzee onto the floor; for prestige he brought in orchestras from three continents. The sentence in the advertisement about „film shots throughout the day” was no ornament: the Adria wanted to be filmed — and a year later it did indeed get onto celluloid, and with it Heyman's orchestra.

Franciszek Moszkowicz, manager and co-owner of the Adria, with a chimpanzee on the floor. In the background — the orchestra on the bandstand. Photo: National Digital Archives.

IV. February 1932 — „Dziś mamy bal”

Tadeusz Kowalski and Jerzy Zarzycki were in their twenties and belonged to Start — the Society of Devotees of the Artistic Film, out of which the post-war Polish documentary school would grow. They took as their subject the annual Ball of Young Architecture, held on 1 February 1932 in the twenty-three decorated halls of the Faculty of Architecture at 55 Koszykowa Street; the camera work was by W. Kaczkowski. The result was the seven-minute impression „Dziś mamy bal” (Tonight We Have a Ball) — today a classic of the pre-war avant-garde: arranging the ball by telephone, shopping at the Jabłkowski Brothers department store, the arrival, the whirl of the dance floor till the white morning, shots through glass, the visions of a drunken guest, an expressive play of light. The reviewer of „Kino” called the film „the first attempt to treat reportage in an artistic manner” — and advised the authors not to be discouraged.

The ball scenes were shot on Koszykowa. But the scenes with the orchestra — at the Adria. And it is to those few shots that we owe something almost no musician of that Warsaw possesses: the face of Zygmunt Heyman in motion, close up, in the light of the spotlights.

*The orchestra complete on the Adria bandstand, a frame from the film „Dziś mamy bal”, 1932. From the left: Tadeusz Jeselzon (saxophone), Stanisław Ferszko (at the piano), Julian Front (with violin), Zygmunt Heyman (with banjo), Zygmunt Jaroszewski (with trombone); first from the right — Franciszek Moszkowicz, director of the Adria. On the drumhead the inscription „Front Heyman Jazz”.
National Film Archive — Audiovisual Institute, Fototeka.*

The Adria's revolving dance floor in the avant-gardists' lens — couples dancing, a frame from the film „Dziś mamy bal”, 1932. National Film Archive — Audiovisual Institute, Fototeka.

Julian Front (with violin) and Zygmunt Heyman (with banjo) — a frame from the film „Dziś mamy bal”, 1932. National Film Archive — Audiovisual Institute, Fototeka.

The great drum with the inscription „Front-Heyman-Jazz” and a smiling pianist — Stanisław Ferszko. A frame from the film „Dziś mamy bal”, 1932. National Film Archive — Audiovisual Institute, Fototeka.

Zygmunt Heyman plays a Scandalli accordion — a frame from the film „Dziś mamy bal”, 1932. National Film Archive — Audiovisual Institute.

V. 1931–1934 — Oaza, Bodega, Ordonówna, Truskawiec

The band's calendar can be reconstructed almost week by week — and it reads like a map of nocturnal Warsaw. On 12 September 1931 the „Oaza” at 9 Wierzbowa Street on Theatre Square opens after a thorough rebuilding: a bar and grill-room at the front, a restaurant upstairs, a café-dancing and cocktail-bar in the ground-floor hall, elegant private rooms. The establishment advertises three orchestras — the Argentine one under Bernardo Alemany of the Casino Municipal Sevilla, Front-Heyman Jazz and Fred Melodyst Jazz — „each with a rich repertoire of its own”, with „its own musical transmission in all halls and rooms”.

OTWARCIE DZIŚ, w SOBOTĘ, o godz. 5-ej pp.
NAJWYTWORNIEJSZEGO LOKALU STOLICY

WARSAWA-WIERZBOWA 9
PLAC TEATRALNY

który został gruntownie przebudowany, rozszerzony i zreorganizowany

BAR · GRILL · ROOM

wejście od frontu

— czynny od godz. 9-ej rano

RESTAURACJA

sala I-go piętra

— czynna od godz. 12-ej po poł.

CAFÉ-DANCING i COCKTAIL-BAR

sala parterowa

— czynny od godz. 5-ej po poł.

WYTWORNE GABINETY.

3 orkiestry:

- 1) Argentyńska pod dyr. **BERNARDO ALEMANY**
z Casino Municipal Sevilla (specjalność Tango).
- 2) **FRONT-HEYMAN JAZZ**) z bogatym własnym
- 3) **FRED MELODYST JAZZ**) repertuarem.

!! Własna transmisja muzyczna orkiestr we wszystkich salach i gabinetach !!

PIERWSZORZĘDNE ATRAKCJE ARTYSTYCZNE.

Znakomita kuchnia pod kier. senjora kuchmistrzów **Michała Kryszaka.**

WŁASNA WYTWÓRNA WĘDLIN.

ORYGINALNA KUCHNIA KAUKASKA.

CENY BARDZO NISKIE dostosowane do obecnych warunków.

OTWARCIE DZIŚ, w SOBOTĘ, o godz. 5-ej pp.

4437r

„Kurjer Warszawski”, 12 September 1931: the opening of the „Oaza” at 9 Wierzbowa Street. In the list of attractions, second of the three orchestras — „FRONT-HEYMAN JAZZ with a rich repertoire of its own”.

A year later the band plays twice a day at two addresses at once. The „Kurjer Warszawski” of 17 September 1932 carries two advertisements side by side: „Caffé Italia”, the marble hall — five o’clock daily from five to seven; „Dancing Bodega” — five on Sundays and holidays from seven to nine. Under both the same signature, short as a trademark: „Music by Front and Heyman”.

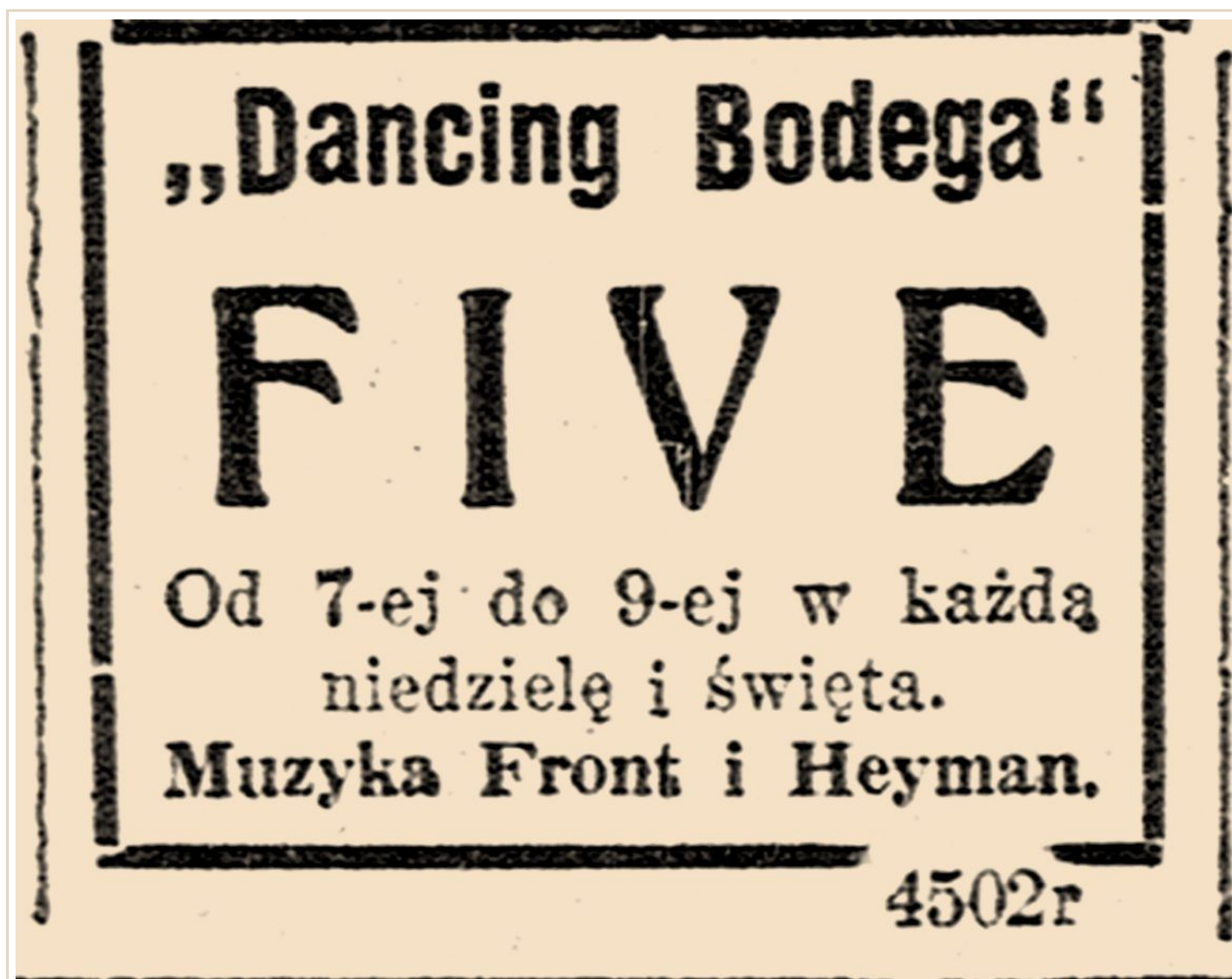
„Caffé Italia”

sala marmurowa

FIVE

Od 5-ej do 7-ej codziennie.
Muzyka Front i Heyman.

4501r

Kurjer Warszawski, 17 September 1932: „»Caffè Italia«, the marble hall — FIVE, from 5 to 7 daily. Music by Front and Heyman." The same page: „»Dancing Bodega« — FIVE. From 7 to 9 every Sunday and holiday. Music by Front and Heyman."

From the Bodega the orchestra went on the air. The Polish Radio programme for Saturday 12 November 1932 leads through a whole day of the Polish radio of the era — the radio play „King Solomon's Pipes" by Konstancja Stębowska, the lecture „On the Eve of the Meteor Shower", sports news, Chopin — up to 11 p.m.: „Dance music from the »Bodega« dancing. The Front and Heyman Orchestra". In the middle of the transmission, between 11.30 and 11.35 p.m., the announcer interrupted the jazz to broadcast „News from home for the members of the Polish polar expedition on Bear Island". Somewhere beyond the Arctic Circle Polish meteorologists listened to the communiqué — and then, if they stayed by the receiver, the Bodega danced for them.

PROGRAM RADJOWY

na sobotę, 12-go listopada.
(Dzisiejszy podaliśmy w numerze czwartkowym.)

Warszawa. — 11.58 Sygnał czasu i hejnał; 12.10 Płyty gramofonowe; 13.15 Poranek szkolny ze Lwowa; 15.50 Wiadomości wojskowe i strzeleckie; 16.00 Słuchowisko dla dzieci p. t. „Dudki króla Salomona” Konstancji Stępowskiej; 16.25 Płyty gramofonowe; 16.40 „Aleksander Orłowski — człowiek i artysta” (w 100-ną rocznicę zgonu) — wygł. dr. Marjan Morelowski — Tr. z Wilna; 17.00 Płyty gramofonowe. (Muzyka operowa); 17.40 Odczyt p. t. „W przededniu deszczu meteorów” — wygł. dr. Feliks Burdecki; 17.55 Odczytanie programu na niedzielę; 18.00 Muzyka tan. z dancingu „Adria”. Orkiestra Freda Melodysty; 18.45 Przemówienie red. Antoniego Bogusławskiego z okazji „Tygodnia Miłośnictwa”; 19.20 „Wiadomości ogrodnicze” — wygł. inż. Władysław Pietrzak; 19.30 „Na widnokręgu”; 20.00 Wyniki konkursu na hasło radiowe; 20.15 Muzyka lekka. Wykonawcy: Orkiestra i Anatol Wroński (tenor); 20.55 Wiadomości sportowe; 22.05 Utwory Chopina w wyk. Aleksandra Brachockiego; 22.40 Feljeton „W sercu Normandji” — wygł. ks. Wacław Kneblewski; 23.00 Muzyka taneczna z dancingu „Bodega”. Orkiestra Front i Heyman. W przerwie: od 23.30 — 23.35 „Wiadomości z kraju dla członków polskiej ekspedycji polarnej na Wyspie Niedźwiedziej.

Wilno. — 11.40 Transm. z Warszawy, Krakowa i Lwowa; 15.00 Muzyka operowa (płyty); 15.40 Transm. z Warsz.; 15.50 Melodie straussowskie (płyty); 16.00 Transm. z Warszawy; 16.25 „Wilcze kły radiowe”, mówiony tyg młodzi. akad. U. S. B.; 16.40 Aleksander Orłowski — człowiek i artysta”. (W 100-ną rocznicę zgonu), odczyt wygł. dr. M. Morelowski; 17.00 Muzyka klasyczna (płyty) 17.40 i 18.00 Transm. z Warsz.; 19.00 Tygodnik litewski; 19.15 Recytacje utworów poetyckich St. Wyspiańskiego, w wyk. A. Szymańskiego, art. dram.; 19.30 Transm. z Warsz.; 20.00 Godzina życzeń (płyty); 21.00 Transmisja z Warszawy.

Wiedeń — 10.50 Koncert symfon.; 20.00 „Der liebe Augustin”, oprt. Bittnera.

Helsingfors. — 19.05 Koncert symfon.

Daventry. — 20.30 „Madame Butterfly”, opr. Pucciniego (akt I) w wyk. Covent Garden Opera Company.

Rzym. — 20.45 „Bal maskowy” opera Verdiego.

„Kurier Warszawski”, 11 November 1932 — the radio programme for Saturday 12 November: at 11 p.m. „Dance music from the »Bodega« dancing. The Front and Heyman Orchestra. In the interval: from 11.30 to 11.35 p.m. »News from home for the members of the Polish polar expedition on Bear Island«”.

That same autumn the orchestra reached for the highest shelf of the Polish stage. Hanka Ordonówna — „the queen of revue”, the first lady of Polish song, the star of Qui Pro Quo, a woman Warsaw went to see as if to a festival — was giving matinées of her songs at the Artists’ Theatre at 18 Karowa Street. She was accompanied by the pianists Dan and Gimpel; the setting was provided by „the Front and Heyman-Jazz Orchestra”. „Enormous crowds ceaselessly besiege the box offices” — wrote „Dobry Wieczór!”; the „Kurier Warszawski”, in its society column „Personal — life and salon”, reported that Ordonówna „will appear for the last time tomorrow, at 12.30 noon”. For a dance orchestra there was then no higher certificate of class than Ordonówna’s name on a shared bill.

HANKA ORDONÓWNA
na szczytach powodzenia
poranek popularny w Teatrze Artystów

Królowa rewji Hanka Ordonówna, która nieporównana ekspresja odtwórcza i niesłabnącym temperamentem artystycznym porывa i upaja olbrzymie masy publiczności wystąpi w niedzielę 20 listopada r. b. o godz. 12 m. 30 w poł. w Teatrze Artystów (Karowa 18) na

poranku popularnym swoich piosenek. Orkiestra Front i Heyman-Jazz Akomp. Dan i Gimpel. Olbrzymie tłumy nieustannie oblegały kasy „Icar” (hot. Europejski) tel. 632-23, 716-94, żeby się zaopatrzyć w bilety wejścia.

„Dobry Wieczór”, 17 November 1932: „HANKA ORDONÓWNA at the heights of success — a popular matinée at the Artists’ Theatre... the Front and Heyman-Jazz Orchestra”.

№ 320 KU

O S O B I S T E
ŻYCIE I SALON

HANKA ORDONÓWNA

ostatni raz wystąpi jutro, o godz. 12.30 w poł., w Teatrze Artystów (Karowa 18) na poranku swoich piosenek. Orkiestra Front i Heyman — jazz. Akomp. Dan i Gimpel. Pozostałe bilety w „Icarze” (hot. Europ.), tel. 632-23, jutro od 10-ej r. przy wejściu. 5907r

„Kurjer Warszawski” no. 320, 19 November 1932, the column „Personal — life and salon”: „HANKA ORDONÓWNA will appear for the last time tomorrow, at 12.30 noon, at the Artists’ Theatre (18 Karowa St.) at a matinée of her songs. The Front and Heyman Orchestra — jazz.”

The band's reach did not end at the Warsaw toll-gates. The Łódź „Freie Presse” — the daily of German-speaking Łódź — advertised the Restaurant-Dancing „Piccadilli” at 1 Zawadzka Street with a programme in which, beside revue dancers, it announced: „Bei den Klängen des durch seinen Humor und Schneid bekannten Orchesters »Front-Heyman Jazz«” — to the sounds of the orchestra known for its humour and dash. Humour and dash: it would be hard to find a better two-word review of this band.

Restaurant — Dancing
„Piccadilli“
 Zawadzka 1, Telefon 203-40

Mai-Programm!
Große Attraktionen!!!
3 Works
 Orig. exzentrische Tänze aus der Revue
Josephine Backer

Ellenka Bell
 Charakter-Tänze

Lili Kotulińska
 Klassische Tänze

Seweryn Grodziński
 Gesellschaftstänzer

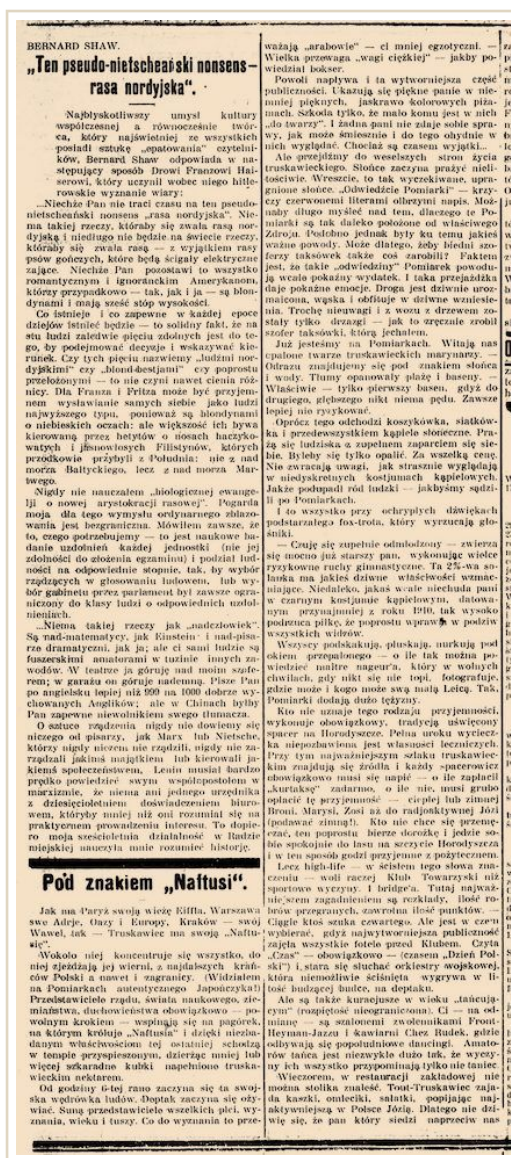
 Bei den Klängen des durch seinen Humor
 und Schneid bekannten Orchesters
„Front-Heyman Jazz“
 Sonntags, Sonn- u. Feiertags **Five**
o'clocks unter Teilnahme des ganzen
 Künstlerensembles.

„Freie Presse” (Łódź), 1932: the programme of the „Piccadilli” at 1 Zawadzka Street with the announcement of the „Front-Heyman Jazz” orchestra.

In the summer of 1933 the band went to the spas. Truskawiec — a fashionable resort with the „Naftusia” mineral water, a promenade and a social club — got its own jazz for the season. The columnist of the Kraków „Czas” described on 2 August the local ritual: from six in the morning „a homely migration of peoples” with cups to the springs, at noon the beach at Pomiarki, and in the afternoon — the spa guests „are mad devotees of the Front-Heyman-Jazz and of the Chez Rudek café, where the afternoon dancings

are held. The lovers of dance are extraordinarily numerous". And a portrait of the partner, malicious and tender at once: „Mr Front, moderately elegant, moderately blasé, conducts the orchestra enthusiastically".

On the same column, a single column-width from the foxtrots of Pomiarki, the editors reprinted a voice from another world. Bernard Shaw — then the most famous playwright on the globe — mocked the racial doctrine of the Third Reich: „that pseudo-Nietzschean nonsense — the Nordic race". It was August 1933, half a year after Hitler's coming to power. In a Polish resort played an orchestra most of whose musicians would not have survived a world arranged according to that doctrine — and a columnist could still dismiss it with an Irishman's mockery.

„Czas" (Kraków), 2 August 1933 — beside the Truskawiec column: Bernard Shaw, „That pseudo-Nietzschean nonsense — the Nordic race".

W kontredansie podróży diplomacja rozbrojeniowa

Z kontredansu dyplomatycznych podróży, które przybrały w ostatnich dniach charakter epidemiczny, zaczyna się wylaniać projekt... konwencji rozbrojeniowej, złożony przez Niemcy w postaci memorjału przesłanego do Londynu.

Jest to forma nowa, w ostatnich czasach niepraktykowana, ale w wyniku nieobecności Niemiec w Genewie zrozumiała. W. Brytania odgrywała i odgrywa dotąd rolę pośrednika w układach, których głównymi partnerni są Francja i Niemcy. Wczoraj potwierdził to w sposób niewątpliwý minister spraw zagranicznych sir John Simon, przemawiając w Chester. Kierownik angielskiej polityki zagranicznej oświadczył tam m. in.:

— Żaden rząd nie może w drodze zwykłego oświadczenia rozwiązać kwestii rozbrojenia. Jesteśmy niestannie w kontakcie dyplomatycznym z państwami, z którymi utrzymujemy stosunki przyjazne, a w tej liczbie i z Niemcami.

Największą trudność w dziedzinie rozbrojenia stanowi pogodzenie żądania Francji co do bezpieczeństwa z żądaniem Niemiec przyznania im równouprawnienia. W. Brytania nie za nic chciałaby osiągnąć ich pogodzenie.

Wobec takiego stanowiska Anglii zrozumiałem jest że właśnie na biurku rządu W. Brytanii znalazł się niemiecki projekt, którego dotychczas brakowało. Określną drogą zamiast w Genewie bezpośrednio odbywa się zwykła wymiana zdań.

Z tego, co dostało się na łamy prasy, o memorandum niemieckim widać, że rząd Hitlera częściowo opuścił już swoje do pewnego kompromisu.

Według miarodajnych informacji z Londynu, propozycje niemieckie wyglądają jak następują: 300-tysięczna armia z poboru o krótkim terminie służby wojskowej, zaopatrzona w broń defenzywną (Francja i jej sprzymierzeńcy zachowaliby broń ofenzywną) (Francja i jej sprzymierzeńcy i bombardowania z samolotów, kontrola automatyczna i periodyczna sił zbrojnych wszystkich krajów (w Niemczech podlegałyby tej kontroli oddziały szturmowe), konwencja 10-letnia o nieagresji pomiędzy Niemcami i ich sąsiadami z sankcjami przeciw burzycielom pokoju.

Propozycje te zawierają jeszcze zwiększenie efektywów niemieckich do 300.000 ludzi, podczas gdy dotychczas mowa była o 200.000, poza tem jednak są daleko skromniejsze, niż to, co kanclerz Hitler wysuwał w rozmowach z ambasadorem François Poncet'em.

To też nie dziwnego, że koła polityczne angielskie gotowe są do poczynienia nowych prób, aby dojść do wyrównania istniejących różnic.

Trudno wpadać w optymizm i przypuszczać, że ta faza rokowań doprowadzi do szczęśliwego końca.

Gdyby jednak pomimo całego sceptycyzmu tak było, urzędy wistniona byłaby zasadnicza teza, postawiona przez delegację polską w zaraniu konferencji rozbrojeniowej, a mianowicie: zawarcie małej konwencji zamiast dalekich i szerokich planów.

Do tego szczęśliwego końca przeszkadza, jak dotąd głównie owych 100.000 nowych żołnierzy niemieckich.

Z.

PARADIS
NOWY ŚWIAT 3

Ceny obniżono. Konsumenci wieczorem 1 złoty, w nocy zł 2.50. Występy artystek baletu „premiowanych najpiękniejszych blondynek”
Warszawy. W niedzielę po południu powtórzenie całonocnego programu. Orkiestra FRONT — HEYMAN.

P. S. Pierwszy dzień świąt t. j. w poniedziałek 2 dancingi popołudniowe: pierwszy o godz. 5 do 7.30, drugi od 7.30 do 10.

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony”, 16 December 1933: „In the contredanse of journeys, disarmament diplomacy” — Germany demands an army of 300,000, Hitler receives Ambassador François-Poncet. The contredanse — a dance figure; that is how one then wrote of a diplomacy that still believed it was dancing.

The orchestra played under its trade name longer than the dictionaries state. As late as 1 September 1934 the „Kurjer Warszawski” printed the Adria’s great advertisement for the opening of the autumn season: four orchestras — Melodyst, Flato, Karasiński-Kataszek and Front-Heyman — a daily five o’clock with a full programme, performances in the café from six to eight in the evening. It is the band’s last known bill. Soon afterwards the partners went their ways to their own undertakings — Front to his own establishments, Heyman in a direction no one expected of a musician.

CAFÉ DANCING		WRZESIEŃ	
„ADRIA”		1934	
POD DYREKCJĄ FR. MOSZKOWICZA		WARSZAWA	
		MONIUSZKI № 10	
OTWARCIE SEZONU J E S I E N N E G O O D 1. IX			
Codziennie FIVE O'CLOCK z całym programem	4 ORKIESTRY MELODYSTA, FLATO KARASIŃSKI - KATASZEK FRONT - HEYMAN	4	Codziennie od 10 — 12 wiecz. atrakcyjne występy w kawiarni
N O W O Ś Ć	w soboty, niedziele i święta PEŁNY PROGRAM w kawiarni od 6—8 wiecz.	N O W O Ś Ć	
63760r			

„Kurjer Warszawski”, 1 September 1934: „CAFÉ DANCING »ADRIA« under the direction of Fr. Moszkowicz — opening of the autumn season. Orchestras 4: Melodyst, Flato, Karasiński-Kataszek, Front-Heyman. Daily FIVE O'CLOCK with a full programme.”

New Year's Eve ball at the Adria — above the entrance to the hall the illuminated inscription „1936”; balloons above the tables, in the depths the orchestra on the bandstand. Photo: National Digital Archives.

VI. 1934 — the lottery office on Mazowiecka and the film about Skałkon

In January 1934 Heyman did a thing that amused the columnists — and that explains everything that came later. „Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” of 25 January reported under the title „A musician by profession”: „Zygmunt Heyman — has changed profession. In view of his continual lottery winnings (several tens of thousands of złoty in every drawing, and last year as much as 150,000 zł), Mr Heyman has today opened a lottery office at 14 Mazowiecka Street. Many a man will now be able to learn from Mr Heyman not so much music as the art of winning the lottery”. A hundred and fifty thousand złoty a year — in times when a three-course dinner cost two złoty — made the banjoist a seriously wealthy man. The note incidentally settles a riddle one might puzzle over for years: the musician and the „owner of a lottery office” of the later reports are one and the same man.

Muzuk z zawodu

Zygmunt Heyman — zmienił zawód. Wobec ciągłych wygranych na loterii (w każdym cągnięciu po kilkadziesiąt tysięcy złotych, a w zeszłym roku aż 150.000 zł.), p. Heyman otworzył dziś kolekturę na Mazowieckiej 14. Niejedynemu obecnie będzie mógł więc nauczyć się u p. Heymana nietyle muzyki, ile sztuki wygrywania na loterii.

K 280

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony”, 25 January 1934: „A musician by profession” — Zygmunt Heyman opens a lottery office at 14 Mazowiecka Street. The next day Poland and Germany signed the declaration on the non-use of force; the newspapers called it a non-aggression pact.

The office prospered. In the autumn the same newspaper wrote: „They say Zygmunt Heyman is lucky... We must admit that all those who say so are entirely right” — and listed winnings of fifty, fifteen and ten thousand złoty from tickets sold at 14 Mazowiecka Street, adding a service from another era: upon telephone notification the office „dispatches tickets to the home without delay”. Luck became his second trade — and the founding capital of everything he would build.

Mówią, że Zygmunt Heyman ma szczęście...

Przyznajmy, że ci wszyscy, którzy tak mówią, mają zupełną rację.

Bo czyż nie jest szczęściem, że p. Heyman wygrał w roku zeszłym sam na loterii, a obecnie, już jako właściciel kolektury przy ul. Mazowieckiej 14, chce być dla innych maskotką.

Jak dotychczas, nie zawiódł nadziei grających w jego kolekturze, albowiem oprócz już mniejszych wygranych, padły wygrane

zł. 50.000, 15.000, 10.000.

Spróbujcie zatem szczęścia z ręki Zygmunta Heymana.

Niewielką jeszcze ilość losów do obecnej loterii sprzedaje kolektura Z. Heymana przy ul. Mazowieckiej nr. 14.

Dla wygody P.T. Klienteli kolektura Z. Heymana, po uprzednim telefonicznym zawiadomieniu, przesyła niezwłocznie losy do domu.

A. M.

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony”, 5 October 1934: „They say Zygmunt Heyman is lucky...” — on the winnings at the office at 14 Mazowiecka Street.

From the lottery office came also the strangest undertaking of this life. In the summer of 1934 Heyman — together with Mieczysław Znamierowski and the cameraman Seweryn Sztajnworcel — financed the feature film „The Attempt on General Skallón”, woven around the 1906 attempt by PPS fighters on the life of the tsarist governor-general of Warsaw. The work was far advanced when two living heroines of those events learned of the film — Wanda Krahelska-Filipowiczowa and Owczarek-Jagodzińska — and judged that the screen was falsifying their history. In September the press reported a screening for their representatives at the studio on Leszczyńska Street, the dispute „against the falsification of historical truth” and demands for „thorough changes”. The musician who wanted to become a producer had run into opponents impossible to defeat: women who had thrown their own lives into that attempt.

Zamach na Skallóna na ekranie

W dniu wczorajszym w atelier filmowem przy ulicy Leszczyńskiej odbył się pokaz ostatnio nakręconego obrazu p. n. „Zamach na Skallóna”. Na seansie obecne były strony zainteresowane oraz adwokaci. Pokaz ten odbył się na żądanie dwóch wykonawczyń zamachu na rosyjskiego satrapę p. Wandy Krahelskiej Filipowiczowej oraz p. Owczarkówny-Jagodzińskiej.

Stan faktyczny wypadków, które opisywaliśmy już przed kilku dniami, doprowadził do wczorajszego pokazu, i przedstawia się w sposób następujący. Grupa warszawskich wytwórców, reprezentujących, stworzone ad hoc przedsiębiorstwo filmowe — Zygmunt Heyman, właściciel kolektury loteryjnej, Seweryn Sztajnworcel, operator oraz Mieczysław Znamierowski — przystąpili do realizacji filmu, opartego na historycznym zamachu. Kiedy prace były już daleko posunięte, dowiedziały się o wykonywaniu filmu dwie bohaterki zamachu, pani Filipowiczowa i Jagodzińska. Wtedy zainteresowane w odtworzeniu prawdy historycznej uczestniczki zamachu zwróciły się do wytwórców, wysuwając swoje postulaty. Film został wykończony, i, jak się okazało, żądania bohaterek historycznego wydarzenia zostały

całkowicie zlekceważone.

Nazwa filmu nie odpowiada przedstawionej akcji, w której sam zamach zajmuje poślednie znaczenie. W związku z tem wydarzeniem historycznym w sposób fałszywy została przedstawiona niepodległościowa akcja konspiracyjna. Z treści filmu wynika, że konspiracja polska odbywała się na ulicy, że każdy, nawet oficer rosyjski miał do niej dostęp. Córka rosyjskiego generała ratuje zamachownicę p. Owczarkównę i t. d. Ażeby nadać obrazowi pozory prawdy historycznej wykonawcy filmu między innymi użyli do akcji pseudonimów partyjnych wykonawczyń zamachu p. Krahelskiej — Filipowiczowej i Owczarek — Jagodzińskiej.

Na pokazie wczorajszym obecna była p. Jagodzińska ze swoim reprezentantem adw. Wacławem Szumańskim, panią amb. Filipowiczową reprezentował adw. Kąkolewski. Z ramienia wytwórców obecny był adw. Bustaw Beylin.

Po pokazie między stronami rozpoczęły się pertraktacje w związku z postulatami wysuniętymi przez wykonawczynie zamachu na gen. Skallóna. Żądania idą w kierunku gruntownych zmian zarówno w treści jak i w tytule.

„Kurjer Poranny”, 7 September 1934: „The attempt on Skallón on the screen”. In the text — „a group of Warsaw producers... Zygmunt Heyman, owner of a lottery office, Seweryn Sztajnworcel, cameraman, and Mieczysław Znamierowski”.

KURJER POLSKI

Przeciw fałszowaniu prawdy historycznej

Z za kulis filmu „Zamach na generała Skallona“

W atelier filmowym przy ulicy Leszczyńskiej odbył się wczoraj pokaz nowego obrazu produkcji polskiej p. t. „Zamach na generała Skallona“. Na pokazie obecni byli adwokat: Wacław Szumański, Henryk Kąkolowski i Gustaw Beylin.

Stan faktyczny sprawy, w związku z którą odbył się pokaz, przedstawia się w sposób następujący.

Przed kilkoma miesiącami powstała w Warszawie wytwórnia, która miała na celu nakręcenie filmu, ośmniętego na motywach historycznych z okresu walk o niepodległość. Do realizacji zamierzenia przystąpili właściciel kolektury loterii Zygmunt Heyman, Mieczysław Znamierowski i operator filmowy Seweryn Szeiwerel.

Prace około filmu były już daleko posunięte, kiedy dwie bohaterki zamachu na Skallona p. Wanda Krahelska-Filipowiczowa i p. Owczarek Jagodzińska dowiedziały się, że treścią filmu ma być właśnie zamach, przez nie, jako młode dziewczęta, wykonany. W związku z tem obie uczestniczki historycznego wydarzenia zwróciły się do wykonawców filmu z całym szeregiem postulatów, zmierzających do odtworzenia w filmie prawdy historycznej. Po nakręceniu obrazu najaw wyszło, że wskazówki bohaterek walk o niepodległość zostały zlekceważone.

Bohaterki zamachu, uznając, że przez sfalszowanie przebiegu wypadków, w których brały one udział i nadawanie filmowi pozorów prawdy historycznej przez używanie w toku akcji pseudonimów partyjnych obu uczestniczek zamachu itd. — wyrządzona została krzywda historii ruchu niepodległościowego, ponowiły swoje wystąpienie, domagając się poczynienia gruntownych zmian w treści obrazu.

W związku z tem odbył się wczorajszy pokaz. Pani ambasadorowa Filipowiczowa nie mogła być obecna, natomiast obok swego pełnomocnika obecna była p. Jagodzińska.

Po pokazie pełnomocnicy rozpoczęli pertraktacje na temat ewentualnych zmian.

Przy tej okazji wyszedł najaw fakt, że na rynku księgarskim ukazała się broszura pod tym samym tytułem, co i film. Okazuje się, że jest to praca Gustawa Daniłowskiego, który w swoim czasie sam ją wycofał z obiegu na prośbę p. Krahelskiej-Filipowiczowej. Obecnie książka ta ukazała się nakładem jakiegoś pokątnego wydawcy i nie wymienia nazwiska autora.

JUŻ

w nadchodzącą niedzielę wszyscy Pre-
numeratorzy otrzymają wraz z pismem
nasz dodatek ilustrowany — specjalne
wydanie

„ŚWIATA“

Wyjaśniona sprawa

o usiłowanie przekupstwa

W Sądzie Grodzkim wznowiona została przerwana przed kilkoma tygodniami sprawa o usiłowanie przekupienia wicedyrektora Monopoli Tytoniowego, Wiktora Oziemskiego.

Sprawa przedstawia się następująco:

Pewnego dnia do mieszkania Oziemskiego przyniesiono kopertę, w której znajdowało się 5.000 złotych. Na kopercie był tajemniczy napis: „Pan R. G. awdaczony na przeczność“.

który czynił w monopoli starania o przyspieszenie wypłaty należności firmie włoskiej „Poltabako“.

Podczas rozprawy wczorajszej składał zeznania inż. Górski, który miał nakłaniać Świętochowskiego do przekazania łapówki. Górski nie przyznawał się do tego.

Rozprawie przewodniczył sędzia Dyżmański, oskarżenie popierał prok. Lenjewski.

Sąd umiemniał Świętochowskiego

„Kurjer Polski”, September 1934: „Against the falsification of historical truth. From behind the scenes of the film »The Attempt on General Skallon«”.

VII. Koszykowa 59, Złota 7 — the addresses

The subscriber directories of the Warsaw telephone network — the most prosaic source imaginable — allow his addresses to be reconstructed down to the number of the apparatus. The edition for 1937–38 notes: „Heyman Zygmunt, m., Koszykowa 59”, telephone 8-27-86. The letter „m.” stands for apartment.

6 52 93	Heyman Alfred i Kazimiera, m., Biała 3
5 06 42	Heyman D., m., Sienna 25
2 86 47	Heyman Edward, m., Tamka 45
8 85 59	Heyman Hieronim, adw., Żórawia 20
11 44 28	Heyman M., skł. maszyn, Tłomackie 9
8 67 79	Heyman Marcin, inż., radca Min. Spr. Wewn., Piusa XI. 38
2 50 15	Heyman Robert, dyr. kol. mareck., Al. 3-go Maja 14
8 58 86	Heyman Stefan, inż., Lekarska 21
8 27 86	Heyman Zygmunt, m., Koszykowa 59
9 77 89	Heyne Tadeusz, inż., nacz. dyr. Polsk. Zakł. Skody, Wiejska 7

Subscriber directory of the Warsaw PAST Telephone Network, 1937/38: „Heyman Zygmunt, m., Koszykowa 59” — tel. 8-27-86.

The next edition — already after the café's opening — gives a new address: „Heyman Zygmunt, m., Żłota 7”, telephone 3-26-25. The owner of Café Vogue had moved into the Assicurazioni Generali building — completed in 1937, Eber's luxurious, multi-purpose house with the Palladium cinema — and taken up residence literally above his own establishment. At the exchange his home number stood beside the café's numbers: 326-20, 326-24, 326-25. Work, home and neon — one staircase.

6 52 93	Heyman Alfred i Kazimiera, m., Biała 3
5 06 42	Heyman D., m., Nowy Świat 26
2 86 47	Heyman Edward, m., Tamka 45
4 15 59	Heyman Hieronim, adw., Wiśniowa 48
11 44 28	Heyman M., skł. maszyn, Tłomackie 9
8 67 79	Heyman Marcin, inż., radca Min. Spr. Wewn., Piusa XI. 38
5 88 66	Heyman Maria, Alberta 3
2 50 15	Heyman Robert, dyr. kol. mareck., Al. 3-go Maja 14
8 58 86	Heyman Stefan, inż., Lekarska 21
3 26 25	Heyman Zygmunt, m., Żłota 7
9 77 89	Heyne Tadeusz, inż., nacz. dyr. Polsk. Zakł. Skody, Hoża 15

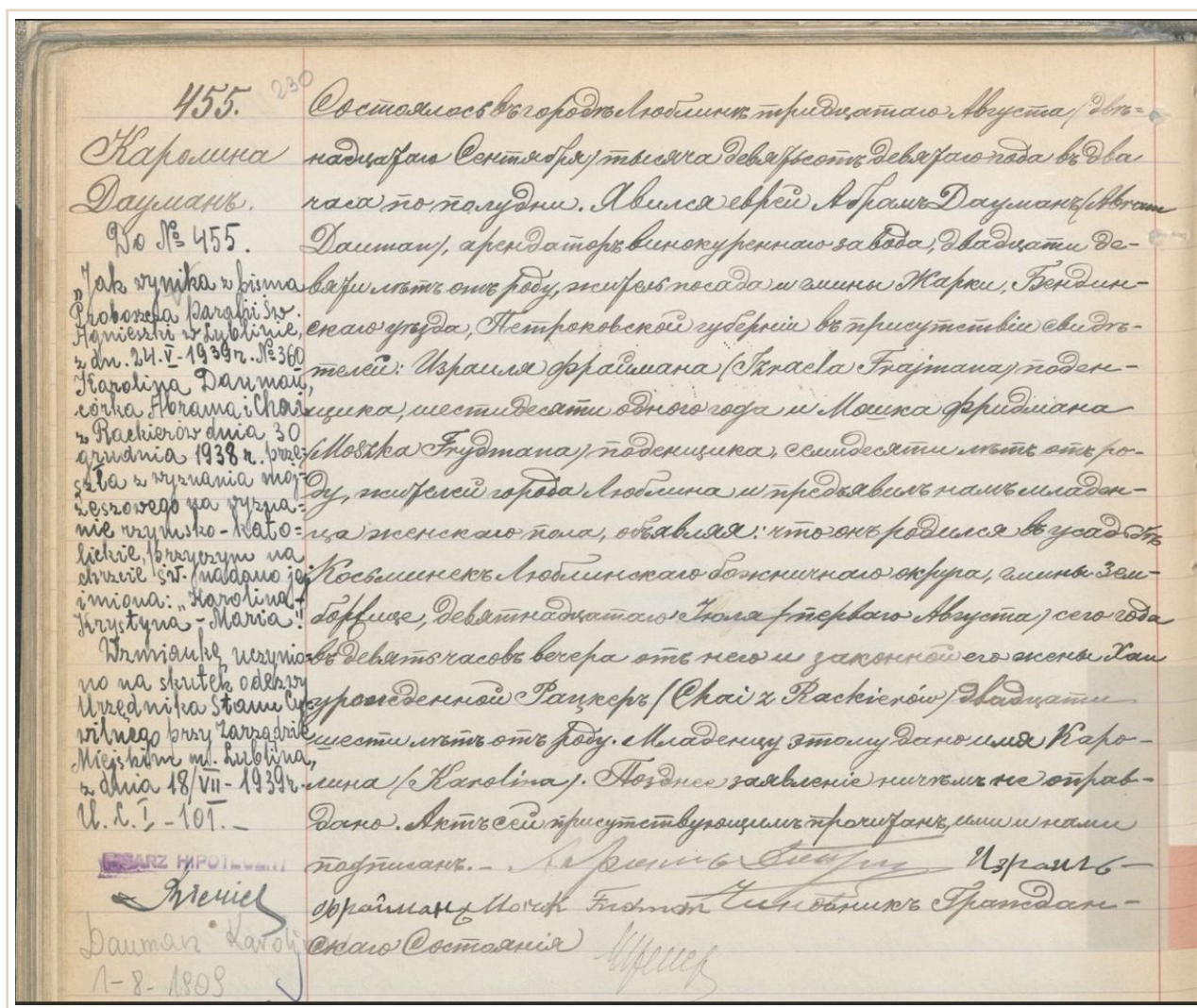
Subscriber directory of the Warsaw PAST and government telephone networks: „Heyman Zygmunt, m., Żłota 7” — tel. 3-26-25. The document that settles the question of residence at Żłota 7.

The Generali house at Złota 7/9 before the opening of CAFE VOGUE — autumn 1937. Generali Archive.

VIII. Karolina

At this point there enters the story the woman whose name it bears in its title. Karolina came into the world on 2 August 1909 — the twentieth of July by the old style — at nine in the evening, at the Kośminek farm near Lublin. Act number 455 of the Lublin civil-status books of the Mosaic faith, drawn up in Russian like all the acts of the Kingdom, says: father — Abram Dauman, aged twenty-nine, lessee of a distillery, resident in Żarki in the Będzin district; mother — Chaja née Rackier, aged twenty-six. The father reported his daughter's birth six weeks late, in the presence of two Lublin day-labourers, Izrael and Moszek Frajman; the clerk noted dryly at the end that „the delay of the declaration is in no way justified”. Perhaps the distillery gave no respite; perhaps the road from Żarki to Lublin was long. The girl was given the name Karolina.

Birth act no. 455, civil-status books of the Mosaic faith of the city of Lublin, 1909: Karolina Dauman, daughter of Abram and Chaja née Rackier, born at the Kośminek farm. On the left margin — annotations of 1939, to which this account will yet return. State Archive in Lublin; JRI-Poland index.

Before she became Mrs Heyman, she bore another name. The „Zakopane Guest List” of 1932 notes among the arrivals: „Wiszniewiecka Karolina, Warsaw, Carlton” — a twenty-three-year-old from Warsaw at the Carlton guesthouse, in the register of guests between holidaymakers from Kraków and Łódź. Wiszniewiecka is almost certainly the name from a first, very early marriage: under it she would travel to Zakopane, under it — though she would by then be Heyman's wife — the commercial register would record her in 1938. Who the first husband was, when and how that marriage ended — is not known; it is one of the project's open tasks. One thing is certain: when her second husband opened a café under the banner of fashion, she was twenty-eight and had one life already behind her.

IX. October 1937 — „has the honour to announce”

The café's press campaign started on 19 October 1937 — a strip at the head of a column: „Opening soon »CAFE VOGUE« Złota 7 (the new building of the Generali Co.)”. The name was meant to do the work by

itself. Vogue meant fashion; fashion liked the setting of round café tables at which ladies read and talked about it; and all this in a building that was itself a manifesto of modernity. The interiors were designed by the team of the architect Edward Seidenbeutel (Sułkowski); the attraction was to be jazz concerts on two silver grand pianos set on a special podium.

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 290, 19 October 1937: the first announcement of the opening.

The Warsaw to which Heyman addressed his invitation was, however, no longer the city of the carnivals of Front-Heyman Jazz. That same autumn the rectors of one university after another were introducing by decree the bench ghetto — separate „odd-numbered” benches for Jewish students; whoever would not sit stood through entire lectures. Three days after the café's first announcement, the „Wieczór Warszawski” reported on page four the protests of the Bund, the PPS and Jewish youth against those decrees — and the protest strike of Jewish shops during which „on Nalewki one sold from the back door”.

STR. 4

WIECZÓR WARSZAWSKI

Bund, P.P.S. i Żydzi

demonstrują przeciw ghettu ławkowemu

W wtorek rozpoczął się w Warszawie o godz. 8-ej rano żydowski strajk protestacyjny przeciwko L. re. ghettu ławkowemu na wydziałach uczelniach. W związku ze strajkiem nie ukazały się pisma żydowskie, zarówno żargonowe jak i drukowane w języku polskim. Wszystkie sklepy żydowskie na Nalewkach były zamknięte. Nieczynne też były warsztaty rzemieślnicze oraz fabryczki. Niektóre sklepy żydowskie w dzielnicach oraz w innych dzielnicach były jednak czynne.

O godz. 9.30 rano odbyły się trzy wiece, zorganizowane przez komitet akcji protestacyjnej. Mia-

nowicie w kinie „Fama” (Przejazd 9), w żydowskim domu akademickim na Pradze oraz w auli teatru „Nowości” (Białońska 5).

W czasie jednego z wieców zabrali głos przedstawiciele związków klasowych, naleających do PPS.

Protestacyjny strajk zakończono o godz. 12 w południe.

W różnych miastach i miasteczkach o dużym odsetku ludności żydowskiej również odbyły się zebrania protestacyjne. Tematem tych zebrani były nie tylko sprawy oddzielnych miejsc dla Żydów na uczelniach, lecz również sprawy walki z antysemityzmem.

Sensa

Oskarżenie

oskarż

W dalszym ciągu antysemityzmu procesa, jaki toczył się w warszawskim sądzie okręgowym z oskarżenia sędziego S. O. Skibińskiego przeciw pisarzowi hipopotamowi.

Przy nadmiernym ciśnieniu i nieprawidłowym krążeniu krwi naturalna woda gorąca „Pracująca i Józef” jest w niewielkich dawkach jest przynajmniej dla niektórych żydów przyczyną choroby. Józef, odpowiednik do stałego używania Zapytajcie Wąskiego lekarza

Nie udało się

Demonstracyjny strajk żydowski

Na Nalewkach sprzedawano „od tyłu”

gdzieś indziej sklepów prawie nie zamykano

W poniedziałek Żydzi proklamowali 4-godzinny strajk demonstracyjny od 8. do godziny 12 w południe. Strajk ten objął miasta i miasteczka o dużym odsetku ludności żydowskiej. Połączony on na powstrzymaniu się od handlu oraz pracy.

W Warszawie odbyły się zebrania wiece zorganizowane przez rozmaite stronnictwa żyd. M. in. odbył się wiec Bundu w sali kinu „Fama” przy ul. Przejazd 9. Na wiecu tym obok mówców żydowskich zabrali głos delegat PPS, oraz przedstawiciele związków klasowych. Tak samo przemawiali oni na wiecu zorganizowanym w kinie „Metro”. Poza tym odbył się wiec zjednoczonych stronnictw żydowskich w teatrze „Nowości” przy ul. Białońskiej 5 i masówki w lokalach związków zawodowych. Władze bezpieczeństwa zabroniły organizowania wieców Bundu pod gołym niebem na ul. Przejazd, Zamienhofa 3 oraz na Zabłotkowskiej 13. Na ul. Przejazd policja rozpraszala zbierające się tłumy. Poza tym w dzielnicach żydowskich zatrzymywano kilkanaście osób za kolportowanie ulotek i sprawdzanie czy sklepy są zamknięte.

Przed teatrem „Nowości” aresztowano również kilku Żydów za zakłócenie spokoju.

Młodzież żydowska szkolna oraz akademicka strajkowała biorąc udział w wiecach.

W okolicy Nalewek wszystkie sklepy żydowskie były zamknięte, w wielu jednak można było kupić różne towary „od tyłu”. Jed-

nak i w tej dzielnicy kilka sklepów było otwartych, nie mówiąc o sklepach żydowskich w śródmieściu oraz w robotniczych dzielnicach miasta. Tam prawie wszystkie żydowskie sklepy były czynne.

Strajkowali jedynie robotnicy żydowscy zatrudnieni w małych warsztatach i fabrykach. Zamknięte były także biura organizacji żydowskich społecznych i zawodowych.

Dzienniki żargonowe oraz pisma żydowskie wydawane w języku polskim ukazały się dopiero po południu.

W związku z akcją protestacyjną literat Wacław Rogowicz nadesłał do organizatorów wieców w teatrze „Nowości” list, który odczytano po przemówieniach nawołujących do walki z antysemityzmem.

Pospłyły się liczne telegramy z nagranymi od tamtejszych organizacji żydowskich z wyrazami solidarności dla akademików Żydów w Polsce. M. in. takie depesze przysłał: z Antwerpii, Bolonii i Nowego Jorku.

Jak wiadomo cała akcja protestacyjna miała na celu walkę z zarządzeniami porządkowymi na wyższych uczelniach, ustalającymi odrębne miejsca dla Żydów oraz walką z antysemityzmem i

akcją bojkotową towarów żydowskich.

W Lublinie starosta przywołał do porządku zarząd gminy żydowskiej, który powziął uchwałę przeciwko zarządzeniu rektorów uch. Starosta oświadczył, że gmina nie przeoczyła swe kompetencji od noszące się wyłącznie do spraw religijnych i że nie wolno mieszać się jej do spraw nauczania politycznej.

W Wilnie odbył się 4-godzinny strajk protestacyjny. Strajk ten minął niepostrzeżenie, bowiem tylko część sklepów żydowskich była zamknięta. Policja wnikliwie przeprowadziła rewizję wśród członków Bundu oraz żydowskich działaczy akademickich. Aresztowano kilka osób.

We Lwowie tamtejsi Żydzi zmienili godzinę strajku demonstracyjnego, ustalając je między godz. 11 w południe i 2 p. p. t. j. w porze obiadu. W tych godzinach odbywał się strajk w całej Małopolsce Wschodniej. Porę wybrano stosowną, bo w tym czasie sklepy są normalnie zamknięte.

W Łodzi odbył się strajk, jednak większość sklepów była otwarta. Władze bezpieczeństwa zabroniły organizowania Bundowi zamierzonych wieców.

Prasa żydowska zapowiada w najbliższym czasie wydanie odezw profesorów „demokratów” z wyższych uczelni w Warszawie przeciwko ghettom ławkowemu.

Na ogół cała demonstracja nie udala się, wykazując, że sprawa ghetta ławkowego nie wiele interesuje kupców żydowskich.

Podróżuj

SAMOLETEM

Wkrótce

otwarcie

„CAFÉ VOGUE”

Złota 7

(Nowy gmach Tow. Generali)

„Wieczór Warszawski”, 22 October 1937, p. 4: „The Bund, the P.P.S. and the Jews demonstrate against the bench ghetto” and „The Jewish demonstration strike failed — on Nalewki one sold »from the back«. Three days after the first announcement of Café Vogue.

On 24 October an advertisement in the first person appeared — the kind one places once in a lifetime: „ZYGUNT HEYMAN has the honour to announce that in the coming days he opens an elegant café under the name »CAFÉ VOGUE«, ZŁOTA 7, the building of the Generali Co.”. Two dailies printed it that day at once — and both columns are today documents of the era, each in its own way.

— 34 —

Proklamacja Roosevelta o święcie pokoju

WASZYNGTON, 24.10. Prezydent Roosevelt opublikował proklamację, w której wzywa do udekorowania w rocznicę zawieszenia broni wszystkich domów sztabami. W proklamacji tej propo-

nuje również Roosevelt, aby ludność Stanów Zjednoczonych obchodziła odtąd uroczystości ten dzień, organizując obchody w szkołach i kościołach.

ZYGMUNT HEYMAN

ma zaszczyt zawiadomić, że w najbliższych dniach otwiera wytworną kawiarnię p. n.

„CAFE VOGUE“

ZŁOTA 7 Gmach
Twa Generali

„Wieczór Warszawski”, 24 October 1937: Zygmunt Heyman's advertisement directly beneath the dispatch „Roosevelt's proclamation of a festival of peace” — the president of the United States calls for the anniversary of the 1918 armistice to be honoured with flags on all houses and observances in schools and churches. Peace was still a festival; twenty-two months remained to the war.

ZYGMUNT HEYMAN

ma zaszczyt zawiadomić, że w najbliższych
dniach otwiera wytworną kawiarnię p. n.

„CAFE VOGUE“

ZŁOTA 7 Gmach
T-wa Generali

Pogotowie Chińczyków na Hainan w obawie przed napadem japońskim

LONDYN, 23.10. — Tel. wł. — Z Hongkongu nadeszła wiadomość, że Japończycy planują wysadzenie na wielkiej wyspie chińskiej Hainan znacznego desantu.

Chińska eskadra wywładowcza, któ-

ra wystartowała z Kantonu, zauważyła w odległości 100 mil od Hainan 23 japońskie okręty wojenne i transportowce z wojskiem, zmierzające wprost do wyspy.

Chińska załoga na wyspie Hainan utrzymywana jest w stałym pogotowiu. Krążące nad morzem samoloty dostarczają dowództwu stale wiadomości o położeniu japońskich okrętów wojennych.

rajów północy

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 295, 24 October 1937, p. 3: the same box. Above it — the Government Commissariat's communiqué on restricting public collections for the duration of the winter-aid action for the unemployed; below it — „The Chinese on Hainan on alert for fear of a Japanese attack”. In the Far East the war had been going on for three months; it reached Europe for now as a dispatch between advertisements.

A few columns further: „Baptism, marriage and funeral after Old Germanic models” — a dispatch from Dresden on the displacement of Christian rites by pagan ritual in the Third Reich. The new order began with the liturgy; time for the rest came later.

X. 9–18 November 1937 — the opening

On 9 November the daily devoted a separate note to the new establishment: „»Café Vogue« the most splendid café of the capital”. The new café — it wrote — „as its very name indicates, will be the last word in fashion and comfort, uniting the cosiness of a café salon with West European refinement. The attraction of »Café Vogue« will be a jazz concert on two silver grand pianos installed on a special podium. Warsaw gains a beautiful new establishment — we await the opening”.

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 311, 9 November 1937, p. 7: „»Café Vogue« the most splendid café of the capital”.

The next day the advertisement of the two silver grand pianos was printed at the foot of a column entirely taken up by a dispatch from Rome: „My son, do not fly to Spain...” — a mother's last conversation with Bruno Mussolini. Rachele Mussolini, wife of the dictator of Italy, begged her son with tears in her eyes — a pilot of the „La Disperata” bomber squadron — not to fly to the Spanish war; London gossiped that day that Bruno was in Catalanian captivity or gravely wounded, and Roman official circles issued denials. Beneath the photograph of the father bent over his son, beneath Signora Rachele's last „addio”, a strip was

printed: jazz on two silver grand pianos will soon be the attraction of an elegant café at 7 Złota Street. In the same issue the Palladium cinema — the neighbour through the wall — advertised the third week of the comedy „One of Us Has Gone Mad”. The titles arranged themselves.

„Synu mój, nie leć do Hiszpanii...”

Ostatnia rozmowa matki z Bruno Mussolinim

Poniżej podaliśmy korespondencję z Rzymu wysoce aktualną ze względu na wczorajsze pogłoski, których źródłem był Londyn, o uwiezieniu przez rząd kataloński syna dyktatora Włoch — Bruno Mussoliniego, jako zakładnika. Miał być zwolniony, wzamian za wycofanie wojsk włoskich z Hiszpanii. Pogłoski mówiły dalej, że Bruno Mussolini jest ciężko ranny.

Nadmienić należy, że dziś, jak donosi ag. Havasa, w rzymskich kołach oficjalnych zaprzeczono wiadomościom, jakoby samolot, w którym znajdował się Bruno Mussolini, został stracony na froncie hiszpańskim.

Rzym, w listopadzie — Bruno nie leć do Hiszpanii — błagała swego syna ze łzami w oczach małżonka dyktatora Italii, signora Rachela Mussolini.

Działo się to w przeddzień odlotu, w końcu września.

Signora Rachela, tak jak wszyscy nazywają we Włoszech, dowiedziała się o planach swego syna w ostatniej prawie chwili, jedynie dzięki niedyskrecji popełnionej przez swą córkę Eddę Ciano, żonę ministra spraw zagranicznych.

Mał jej hrabia Galeazzo Ciano di Cortellazzo, podczas kampanii abisyńskiej pełni funkcję szefa eskadry „La Disperata”, w której służyli obaj bracia Vittorio i Bruno Mussolini.

Powierzając mu wówczas obu synów, duce i signora Rachela wiedzieli że hrabia Galeazzo jest wprawdzie b. odważny, jednak nigdy nie ryzykuje niepotrzebnie życia swych podwładnych — jest dowódcą sumiennym, statecznym i rozważnym.

Pod komendą „Diavolo”

Natomiast płk. Biseo, nowy szef Bruna, dowódca eskadry która odleciała do Hiszpanii, słynie ze swej łwiej odwagi, ryzykanckiej duszy. Nie napróżno nazywają go „diavolo” — diabłem.

Misie sformowania eskadry, mającej wziąć udział w bojach pod Madrytem, powierzone płk. Biseo przed 3 miesiącami.

Zgłosiło do niej swój akces wielu lotników, słynnych eskadr z kampanii abisyńskiej. „La Disperata” i

Mussolini w rozmowie z synem Brunonem

„Testa di Leone”. Wśród oceni-
ków znajdował się również podpo-
rucznik Bruno Mussolini, ubożny
syn duce. Płk. Biseo zameldował o
tym swym wiadom. przełożonym,
te z kolei, — dyktatorowi. Według
tej wersji Mussolini o decyzji swo-
go syna dowiedzieć się miał po raz
pierwszy z ust generała sztabu gło-
wnego.

Po krótkim namyśle wyraził swą
zgode. Z jakich pobudek uczynił to
— nie wiadomo. Zapewne, tak jak
podczas wojny abisyńskiej chciał
pokazać światu, że w chwili, gdy
młodzież włoska walczy i umiera,
synowie jego nie krzyżują z żąd-
nych przywilejów, znajdując się jak
inni na froncie.

Ostatnie „addio”

Signora Rachela, przebywająca
wówczas w letniej rezydencji Pic-
ca della Caminate, miała o odjeź-
dzie syna dowiedzieć się dopiero
post factum. Prosił o to Bruno. Wi-
dział bowiem, że matka uczyni
wszystko by udaremnąć jego lot do
Hiszpanii.

W czwartek wieczór: start eska-
dry płk. Biseo nastąpić miał w pią-

tek rano, signora Mussolini dowie-
działa się o wszystkim.

Chwile później signora Rachela po-
łączyła się telefonicznie z Rzymem.
40 minut podobno trwała rozmowa
matki z synem.

Łzy i zakłęcia nie odniosły jed-
nak żadnego skutku. Bruno mając
w kieszeni pozwolenie swego ojca
był niewzruszony. Był głuchy rów-
nież na prośby jego ukochanej sio-
stryczki Marii, której przed rokiem
urałował życie. Małenstwo zachor-
owało wówczas nagle na paraliż
dziecięcy. Jedynie natychmiastowe
przybycie lekarza, którego Bruno
przysłał samolotem w burzliwą
noc z Rzymu do Rocca della Cami-
nate, uratowało dziewczynkę życie.

Szlochając powiedziała signora
Rachela w słuchawkę ostatnie „ad-
dio” (do zobaczenia). Syn zapewnił
ją że szybko wróci, że wojna me-
hajem się skończy.

Następnego dnia nastąpił odlot. 9
obrzędnym Marchetti Savoia posy-
bowało na zachód w kierunku pół-
wyspu Pirenejskiego.

Na lotnisku żegnał go ojciec oraz
jego narzeczona czarnowłosa neapo-
litanka 19-letnia Bina Roberti. Z

Uchwaliła Rada

Rada Ministrów na wczorajszym po-
siedzeniu uchwaliła szereg projektów u-
stawodawczych. Będą one wniesione na
nadchodzącą sesję parlamentarną.

Przyjęto więc projekt noweli o pod-
wyższeniu z 30 do 50 milionów zł fun-
dusz reformy rolnej na oddłużenie g-
spodarstw.

Następnie przyjęto projekt ustawy o
zabezpieczeniu interesów wierzycieli
przy sprzedaży na raty pojazdów nie
chanicznych. Ustawa ta powinna w du-
żej mierze zwiększyć sprzedaż samo-
chodów.

Dalej przyjęto projekt zmian warun-
ków dzierżawy monopolu zapalczane-
go.

Upoważniono ministra skarbu do ch-

**Każdy Kto Oszczę-
dza K. K. O. Komunalna Ka-
pow. Warsz.**

Niewzruszona rękopis 30
lokali i wkładów zł.

Ilość książeczek (wkładów): 42.600.—
Pupilarna gwarancja. Książeczki i
czekowe. Inkaso weksli. Pożyczki: we-
ków. Godziny czynności: od 8 rano

**Młodzież chce ide-
Płk. Jur-G-
o wychowaniu**

Płk. Jur-Gorzechowski, przewo-
dniczący Organizacji Młodzieży
Pracującej, udzielił Gazecie Pol-
skiej ciekawego wywiadu o moty-
wach zjednoczenia 4-ch organiz-
acji młodzieży.

Wyjaśnia on, że O.M.P. brała
czynny udział w montowaniu tego
porozumienia, które ma na celu wy-
łącznie zadania wychowawcze.

„Może zapewne — oświadczył m-
in. płk. Gorzechowski — że gdybyśmy
w tym porozumieniu dopatrywali się
jakichś kulis gierki politycznej, to or-
ganizacji naszej nie wiaźalibyśmy z
nim.”

Młodzieży nie można wciągać do
działań politycznych. Natomiast
trzeba odróżniać ją od młodzieży,
której należy umożliwić odpo-
wiedni udział w życiu publicznym.
Młodzież chce idei, a nie polityki.

Na terenie Organizacji Młodzieży
Pracującej polityka nie jest tolero-
wana.

„Przyjeżdżamy za swe zadanie — mó-
wił płk. Gorzechowski — w ten spo-
sób wychować polską młodzież robot-
niczą i rzemieślniczą, aby mogła ona
spełnić zadania, jakie przed nią posta-

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 312, 10 November 1937: „JAZZ on 2 SILVER GRAND PIANOS — soon the attraction of the elegant café under the name »CAFE VOGUE«, ZŁOTA 7” — at the foot of the column with the dispatch „My son, do not fly to Spain...”.

The café started on Thursday 18 November 1937 at six in the afternoon — a week after Independence Day, for whose parade, as the press announced, half a million people had turned out. The establishment was calculated for a female clientele and for those who wished to be seen: piles of domestic and foreign fashion magazines awaited the ladies, and for the gentlemen — periodicals of a somewhat different subject matter. Open from nine in the morning to midnight; admission free. On opening day the neighbouring column reported that Germany was apologising for the „escapade” of its party newspaper — it was still apologising.

„Polityka nasza zawsze, a nie tylko w tej chwili” musi być niesłychanie rozważna, oparta na zwartości wewnętrznej i możliwie największej sile obronnej”.

Aresztowanie defraudanta sołtysa gm. Skorosze

Z polecenia władz sądowo-sledczych aresztowano i osadzono w więzieniu na ul. Dzielnej, Władysława Goleb, sołtysa wsi Michałowice gm. Skorosze pod Warszawą, oskarżonego o zdeprawowanie pieniędzy pochodzących z daniny publicznej.

Niemcy przepraszają za wybrk „Voelkischer Beobachter”

BERLIN, 18.11. — Pod tytułem „Wypadki samochodowe a polityka” — „Voelkischer Beobachter” zamieścił utrzymką w niemieckim tonie anonimową korespondencję z Warszawy, która zawiera szereg niepoważnych zjadliwych uwag pod adresem Polski.

Ambasada R. P. w Berlinie interweniowała niezwłocznie w niemieckim Ministerstwie Spraw Zagranicznych, które udzieliło całkowitej satysfakcji i stwierdziło, że władze niemieckie zwróciły uwagę redakcji „Voelkischer Beobachter” na niedopuszczalność podobnych wystąpień.

Należy wyrazić przekonanie, że tego rodzaju wystąpienia pism niemieckich więcej się nie powtórzą.

Wojny są to przemocem przesłanym słowom stronnictw ludowych we wszystkich sejmach Rzeczypospolitej, wybranych na podstawie pięcioprzymiotnikowej ordynacji wyborczej. Jest to najlepszy dowód bezskuteczności lekarstwa, jakie autorowie memoriału proponują na uzdrowienie sto sunków gospodarczych w Polsce.

Dlatego konkluzja memoriału so cjalistów, jedyna rzekomo droga do poprawy

„zdumiewa wprost brakiem konsekwencji, prymitywnością i ciasnotą punktu widzenia, uporczywym nawracaniem na drogi dawno z fatalnym rezultatem wypróbowane i odrzucone”.

Czang-Kai-Szek rusza na front ratować zagrożoną ojczyznę 70 okrętów na podbój Nankinu

LONDYN, 18.11. — Tel. wł. — Z Szanghaju donoszą, że marszałek Czang-Kai-Szek nie sił się z zamiarem złożenia urzędu prezydenta komitetu wykonawczego państwa chińskiego. Za miar ten łączony jest z pragnieniem marszałka poświęcenia się całkowicie wojskowej organizacji obrony Chin i operacjom wojennym. Godność swą zamierza on złożyć w ręce ministra skarbu Kunga, będącego zresztą jego powinowatym. Marszałek Czang-Kai-Szek postanowił udać się na front i objąć dowództwo obrony Nankinu.

A Nankin, jak donoszą ostatnie depesze, znajduje się w poważnym niebezpieczeństwie. W mieście panuje całkowity chaos i panika. Bogacze i biedni, młodzi i starzy, zabierają swój dobytek i wszelkimi środkami lokomocji uciekają na zachód. Drogi prowadzące z Nankinu w głąb Chin są zatarasowane zaprzęgami, wózkami ręcznymi i tysiącami mieszkańców Nankinu, niosących swój dobytek w tobołach na plecach. Dworce kolejowe są w dzień i w nocy przepelnione. Na przystankach rozgrywa się dramatyczne sceny, ludzie trafiają się wzajemnie, aby tylko zdobyć sobie miejsce na statkach. Dla cudzoziemców poszczególne państwa zarezerwowały statki stojące na rzece.

Pomimo, że Chińczycy założyli na rzece jangcejskiej znaczna ilość min eskadra złożoną z około 70 japońskich okrętów wojennych posuwa się w górę rzeki, usiłując zbliżyć się do Nankinu, który będzie bombardowany. W środę wieczór japońskie okręty wojenne znajdowały się w pobliżu Kiamylin w odległości 110 km. od Nankinu.

Japońskie kleszcze wokół Szangaju, które to miasto posiada kluczowe stanowisko dla dalszych operacji przeciw Nankinowi, zacieśniają się coraz bardziej. Japończycy przywożą wielkimi łodziami motorowymi nowe posiłki, które natychmiast ruszają do walk. Straty obu stron w trudnym terenie pełnym rzek, kanałów, jezior i stawów są bardzo wielkie.

Gen. Szang - Fah - Kuel podjął wczoraj po południu rozprawę o kontrolowaniu przeciwko walczącym na południe od Szangaju wojskom japońskim. Oddziały te są znacznie wysunięte naprzód w stosunku do głównej linii frontu i okrajały Szangaj. Obecnie wobec kontrolowania same znalazły się w niebezpieczeństwie, że zostaną otoczone przez wojska gen. Szang - Fah - Kuel.

DZIŚ OTWARCIE „CAFÉ VOGUE” o godz. 6 pp.

Złota 7 (Nowy gmach Tow. Generali)

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 320, Thursday 18 November 1937: „TODAY at 6 p.m. OPENING of »CAFÉ VOGUE« Złota 7 (the new building of the Generali Co.)”. Beside it: „Germany apologises for the escapade of the »Voelkischer Beobachter«”.

XI. 8 March 1938 — the firm and the prenuptial agreement

Four months after the opening the café received its official birth certificate. „Monitor Polski” no. 54 of Tuesday 8 March 1938 announced the entry in the commercial register, item XLVI 140: „»Cafe Vogue« Zygmunt Hejman” in Warsaw, Złota 7. Café. Zygmunt Hejman. Between the owner of the firm and his spouse Karolina Wiszniewiecka née Dauman an arrangement has been concluded by way of a prenuptial agreement establishing separation of property and community of acquisitions”. Three lines of official print — and they say two things about this man that no advertisement had said.

Nr 54. Warszawa, Wtorek 8 marca 1938 roku. XXI.

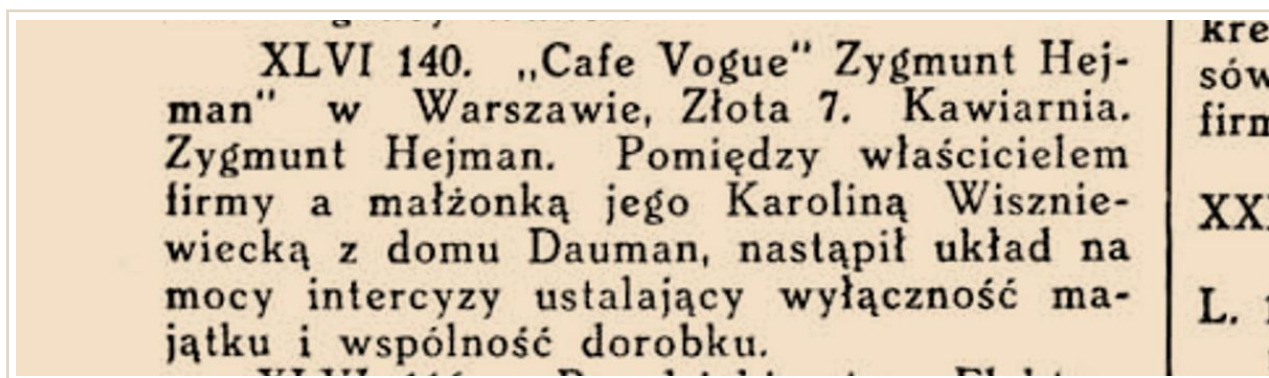
Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

MONITOR POLSKI

DZIENNIK URZĘDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

WYCHODZI CODZIENNIE Z WYJĄTKIEM NIEDZIEL I ŚWIĄT.

„Monitor Polski. Official Gazette of the Republic of Poland” no. 54, Warsaw, Tuesday 8 March 1938 — the masthead of the issue with the firm’s register entry.

Ibid., the commercial-register section, item XLVI 140: „»Cafe Vogue« Zygmunt Hejman” — the firm, the owner and the prenuptial agreement with „his spouse Karolina Wiszniewiecka née Dauman”.

First — the spelling. The Polish state recorded the owner as Zygmunt HEJMAN; exactly the same way a clerk in Rio de Janeiro would record him in 1942. „Heyman” of the bills and the drumhead was the stage form; „Hejman” — the official one. Second — his marital status. On 8 March 1938 Karolina was already his wife; the wedding must have taken place before that date, and its record has not yet been found. The prenuptial agreement — separation of property, community of acquisitions — is the signature of a man who made his fortune himself and who secures the firm sensibly, but shares what is to come. In the register the wife appears under the name of her first marriage and her maiden name at once — as if the clerk wanted to fit her whole biography so far into one column.

A third thing must be added from the Lublin books — and left for now without comment, because the comment will be provided by the newspaper columns of the later part of this account. On 30 December 1938, ten months after the announcement of the prenuptial agreement, Karolina converted in Rachów from the Mosaic to the Roman Catholic faith; at her baptism she received the names Karolina Krystyna-Maria. The annotation was entered in the margin of her birth act on 18 July 1939 — six weeks before the outbreak of the war.

XII. Spring and summer 1938 — Wiera Gran, Whiteman on record, a two-złoty dinner

In the spring of 1938 there played in the café, „after great successes abroad”, Messrs Rosner, Herbst and Glasberg. And on 1 May there stood on the bandstand at Złota a twenty-two-year-old singer with a low, dark contralto, who was only beginning — and whose name would pass into the history of Polish song, and then into its most painful disputes: „Two attractions... At 7 and 10 p.m. our singer WIERA GRAN, admission free. At 4.30 p.m. a piano RECITAL performed by the most eminent pianists, among them Chojnowski”. The word „our” says everything: Café Vogue already had a star of its own.

Dwie atrakcje „CAFE VOGUE” Złota 7
Od dziś – codziennie:
 O godz. 7 i 10-ej wiecz. znana pieśniarka
WIERA GRAN Wstęp bezpłatny
 O godz. 8.30 wiecz. **RECITAL** fortepianowy
 w wykonaniu najznakomitszych pianistów, laureatów konkursu Chopinowskiego. Ceny zwykłe

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 119, 1 May 1938: Wiera Gran's debut bill at Café Vogue.

W upalne dni najchłodniej w sztucznie ochładzanej S A L I CAFE VOGUE Złota 7 codziennie 07 i 10 w. WIERA GRAN

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 137, 19 May 1938: „On hot days it is coolest in the artificially cooled hall — CAFE VOGUE, Złota 7, daily at 7 and 10 p.m. WIERA GRAN”. An air-conditioned hall was in the Warsaw of 1938 a sensation in itself.

Cafe Vogue ZŁOTA 7 O godz. 7.30 i 10 wiecz. znakomita wykonawczyni tang hiszpańskich i pieśni sentyment.
Waria Łaska
 W okresie letnim do godz. 8 wiecz. ceny znacznie niższe.
 Doskonałe kolacje z 3-ch dań zł 2.—

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony”, 2 July 1938: „Cafe Vogue, Złota 7. In the summer season until 4 p.m. reduced prices. Excellent three-course dinners 2 zł”. In the evenings, at 7.30 and 10 p.m., performed Waria Łaska — a revue singer of Spanish dances, sentimental songs and sung Gypsy romances.

In July the café began advertising also in „Nasz Przegląd” — the great Polish-language daily of Jewish Warsaw — and with an announcement that reveals its technical secret: „A GREAT ATTRACTION FOR LOVERS OF JAZZ... On excellent sound equipment the BEST orchestras and soloists of the world: Paul WHITEMAN, Jack HYLTON, Harry ROY, Jack PAYNE, the Boswell Sisters, Bing CROSBY and many others”. Café Vogue had a sound system and played Warsaw from records what could be heard nowhere else — American and English jazz in the best recordings of the era. The owner who had once himself played Warsaw to dance now played it Crosby. He knew repertoire like no one in that city.

WIELKA ATRAKCJA DLA MIŁOSNIKÓW JAZZU	
Café VOGUE	Codziennie od 6-ej do 12-ej w nocy. Na znakomitej aparaturze dźwiękowej. NAJLEPSZE
Złota 7	orkiestry i soliści świata Paul WHITMAN , Jack HYLTON , Harry ROY , Jack PAINE . Boswell Sisters, Bing CROSBY i w. inn.
Kolacje z 3-ich dań 2 zł.	
Ceny zniżone	

„Nasz Przegląd”, 19 July 1938: „A great attraction for lovers of jazz” — Whiteman, Hylton, Roy, Payne, the Boswell Sisters and Crosby „on excellent sound equipment”. Three-course dinners 2 zł.

The autumn season opened on Saturday 27 August. In „Nasz Przegląd” the announcement stood directly above the dispatches gathered under the title „Against the persecutions”: the Bishop of Winchester condemned in Cambridge the „narrow and perverse nationalism” of the totalist regimes and the persecution of Jews in Germany and Austria — the Austria the Reich had swallowed half a year earlier — while in Bloemfontein, South Africa, Englishmen, Boers and Jews were founding a society of Christian-Jewish cooperation. The world protested by letter; the café opened its season.

CAFE VOGUE ZŁOTA 7	
W SOBOTĘ dn. 27 sierpnia	
OTWARCIE SEZONU JESIENNEGO	
PRZECIWKO PRZEŚLADOWANIOM	
Londyn Ż. A. T. Na zebraniu „Britisch Association” w Cambridge wygłosił przemówienie biskup z Winchester, który w ostrych słowach potępił reżimy totalistyczne, zarzucając im „ciasny i perwersyjny nacjonalizm”. Biskup porównał prześladowania Żydów w Niemczech i Austrii do najbardziej ponu-	rych objawów okrucieństwa średniowiecznego. Johannesburg (Żat). W Bloemfontein odbyło się liczne zebranie Anglików, Boerów i Żydów pod przewodnictwem biskupa z Bloemfontein, A. H. Haw Browna. Na zebraniu uchwalono ukonstytuować towarzystwo współpracy chrześcijańsko — żydowskiej.

„Nasz Przegląd”, 25 August 1938: „CAFE VOGUE, Złota 7 — on Saturday 27 August the opening of the autumn season” — above the title „Against the persecutions”.

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 236, 27 August 1938: „THE MOST ELEGANT CAFÉ OF THE CAPITAL CAFE VOGUE... Today the opening of the AUTUMN season. Daily at 7 and 10 p.m. guest performances of LUDWIK LAWIŃSKI. Admission free.” Lawiński — the Lwów comic, star of the legendary cabarets *Qui Pro Quo* and *Morskie Oko* — was a name people came for on its own.

XIII. September–October 1938 — the crisis

The café began September 1938 with a joke. The press published in its humour column the scene „At Café Vogue (overheard)”: — „What?! That old ...ska is playing an ingénue in ...icz's film?! Why, the woman is 200 years old!” — „Man, you must have drunk too much and are seeing everything double!”. An establishment about which jokes are written without giving the address is already part of the city's folklore. But it is enough to turn the same newspaper a few columns further to come upon Gęsia Street.

tana statku, zaopatrzone w pieczęć statku).

Organa kontroli granicznej, a mianowicie policja państwowa, policja województwa śląskiego, straż graniczna i K. O. P. obowiązane są do:

CAFE VOGUE

ZŁOTA 7

przed obiadem rendez-vous
eleganckiej Warszawy.

Wstrząsająca zbrodnia przy ul. Gęsiej. Zabity żydowski czyściciel szyb

(c) Wczoraj ok. godz. 9-ej rano przy ul. Gęsiej 4 wydarzyła się straszna zbrodnia, której ofiarą padł 34-letni Moszek Moncarz, czyściciel szyb, należący

wiódł ciężko rannego Moncarza do szpitala Żyd. na Czystem. Tam mimo usilnych zabiegów lekarzy Moncarz około g. 2-ej po poł. zmarł.

„Nasz Przegląd”, 3 September 1938: „A shocking crime on Gęsia Street. A Jewish window-cleaner killed” — 34-year-old Moszek Moncarz, fatally stabbed in broad daylight. Into the middle of the crime column the compositor inserted a box: „CAFÉ VOGUE, Złota 7 — before dinner the rendez-vous of elegant Warsaw”. Two Warsaws in one column.

Then came the weeks in which the café's advertisements were printed on the columns of the Czechoslovak crisis — and today they read like freeze-frames of a countdown. On 13 September, the day after the Reich leader's Nuremberg speech, „Nasz Przegląd” came out with the headlines: „Hitler believes in the strength of his army”, „Goering's illness”, „German-Czech incidents”, „Closure of the airspace over the French-German border”, „Opening of the 19th session of the Assembly of the League of Nations”. In the bottom right corner of the same page a small box announced: „CAFÉ VOGUE, Złota 7. From Thursday the 15th inst., daily at 1 p.m. — CHANEL”. Who or what that „Chanel” was — a soloist, an ensemble, a lunchtime attraction with a French-sounding pseudonym — the advertisement does not reveal; all that is known is that it was to begin on Thursday the fifteenth. That same Thursday Neville Chamberlain boarded an aeroplane for the first time in his life and flew to Berchtesgaden to negotiate with Hitler.

Hitler wierzy w siłę swej armii

Pierwsze przemówienie fuhrera

Norymberga, PAT. Przegląd wojska i ćwiczenia wojskowe, które odbyły się dzisiaj rano, zostały wznowione po południu w obecności kanclerza i generałowej. Marszałek Goering, który jest chory, był zastąpiony przez gen. Młcha, O g. dz. 14-tej przy był Hitler, wznosząc silnym głosem okrzyk: „Heil żołnierze”. Żołnierze odpowiedzieli na to powitanie okrzykiem na cześć Hitlera.

Następnie Hitler wygłosił przemówienie, w którym — przypominając przytyczenie Austrii oświadczył, iż jest to zrealizowanie tysiącletnich marzeń. „Wy, żołnierze” — powiedział Hitler — „spełniacie to marzenie, wchodząc do Austrii”.

Następnie kanclerz wygłosił pochwałę partii narodowo-socjalistycznej, która w ciągu minie, niż 20 lat — jak powiedział — zdołała zrealizować jedność Niemiec. Armia i partia są gwarantami wspólnoty narodowej na wewnątrz, broniąc jej na zewnątrz.

Nie rokowania i konferencje — powiedział Hitler — dają nam prawo zjednoczenia wszystkich Niemców. Trzeba było to prawo wziąć. Dlatego jesteśmy tutaj, moi żołnierze.

Narodowy socjalizm kształcił naród niemiecki dla wspólnoty narodowej, a armia kształci go dla obrony wspólnoty narodowej na zewnątrz.

Naród niemiecki ma zaufanie

do was, o ile ch. dzi o rozwinięcie tego zadania, i wie, że może mieć do was zaufanie. Wiem, iż macie najlepszą broń, jaka dzisiaj istnieje, najlepsze formacje i również najlepszego ducha. Miałem okazję w ciągu ostatnich miesięcy widzieć was na polach manewrów, na polach ćwiczeń w strzelaniu i wiem, że naród niemiecki może na was polegać. Nie służymy dla zapłaty, dla wynagrodzenia na tym świecie. Służymy naszemu narodowi i Niemcom. „Niemcy sięg heil”.

Przemówienie kanclerza Hitlera trwało siedem minut.

—:—

CHOROBA GOERINGA

Norymberga, PAT. Dziś ogłoszono komunikat urzędowy, że premier feldmarszałek Goering lekko zaniemógł. W sprawie stanu jego zdrowia wydano w poniedziałek w południe następujący biuletyn lekarski: Premier feldmarszałek Goering cierpi na zapalenie gruczołów i przewodów limfatycznych w

prawej nodze, do czego przyczyniło się zajęcie dróg oddechowych. Choroba premiera Goeringa połączona jest ze stanem gorączkowym, skutkiem czego będzie musiał dłuższy czas pozostać w łóżku.

Norymberga, PAT. W niemieckich kołach politycznych utrzymują, iż choroba feldmar-

szałka Goeringa wywołana została trudami dnia wczorajszego zwłaszcza zaś długotrwałym stanem na trybanie, podczas przemarszu formacji wojskowych. Natychmiast zastosowane specjalne zabiegi oraz kąpiele chorej nogi nie dały pożądanych rezultatów.

Zajścia niemiecko-czeskie

PRAGA, PAT. W ciągu soboty i niedzieli doszło na obszarze Czechosłowacji do licznych zajść między ludnością niemiecką i czeską. Zajść tych zanotowano około 19-tu, niektóre z nich miały większe rozmiary.

W Liberec (Reichenberg) rozszły się pogłoski, jakoby na święto muzyki miał przybyć Henlein. Zebrali się kilkusetosobni tłum Niemców celem powitania. Zauważywszy czeskie samochody z napisem „Niech żyje oś Moskwa - Praga Paryż” ludność niemiecka zaczęła śpiewać „Deutschland ueber alles” i pieśń Horst Wessela. Doszło do starć między obu grupami ludności. Jest kilku rannych.

W Chebie (Eger) w czasie zjazdu czeskiego przysposobienia motorowego wydarzyły się bójki między Czechami i Niemcami. Jest kilkunastu rannych.

W m. Rybowce koło Karłowych Varów powstała bijatyka

Wielopięciowy elastyk
zapiętki noszący
Wielopięciowy sił na elastyk
broń
Obecny gumowy

między Niemcami i Czechami, w której kilka osób zostało poturbowanych.

W Żelaznej Rudzie i Cheb szyby sklepów czeskich zamałowano niemieckimi napisami i strzałkami z napisem „Do Pragi”.

Koła oficjalne stwierdzają, iż podczas uspakajania tych zajść delegaci partii niemiecko-sudeckiej przyczyniali się do łagodzenia sytuacji i że wypadki te nie miały charakteru groźnego.

Zamknięcie przestrzeni powietrznych nad granicą francusko-niemiecką

Berlin, PAT. Niemieckie Biuro Informacyjne donosi: Zarządzeniem ministra lotnictwa Rzeszy, które wchodzi w życie w dn. 20 września 1938 r., zamknięte zostają dla wszystkich samolotów następujące przestrzenie powietrzne Reszy nad granicą zachodnią:

1. Nad obszarem Akwizgranu, 2. Trewiru, 3. Palatynatu, 4. Badenu.

Zamknięte przestrzenie powietrzne będą patrolowane przez samoloty policyjne. W wy-

padku niezastosowania się do poleceń lądowania, będą samoloty ostrzeliwane.

Dalsze ograniczenia przestrzeni powietrznych, wypływające z zakazu przelotu wojskowych obcych armii w wyznaczonych w zarządzeniu strzelach utrzymanie są nadal w mocy.

Otwarcie 19-ej sesji Zgromadzenia Ligi Narodów

CAFÉ VOGUE

ZŁOTA 7
Od czwartku dn. 15 b. m.
Codziennie o 1-ej p. p. CHANEL

„Nasz Przegląd”, Tuesday 13 September 1938: the column of the Sudeten crisis — and the box „CAFÉ VOGUE, Złota 7. From Thursday the 15th inst., daily at 1 p.m. — CHANEL” in the bottom right corner.

DYREKCJA „CAFÉ VOGUE” ZŁOTA 7

uprzejmie zawiadamia, iż **CENY WIECZOROWE (WYŻSZE) ZOSTAŁY ZNIESIONE.**

Od 7-ej rano do 12-ej w nocy ceny jednakowe.

Codziennie o 1-ej po poł. **CHANEL!!!** od 7-ej wiecz. koncert. znakom. pianista **C. ALLAN.**

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony”, 20 September 1938 — a week before Munich: „THE MANAGEMENT of »CAFÉ VOGUE« kindly announces that the (HIGHER) EVENING PRICES HAVE BEEN ABOLISHED. Daily at 5 and 10... the excellent pianist C. ALLAN.”

The establishment fought for guests whose thoughts were elsewhere — and lowered prices in the rhythm in which the tension rose.

Zaolzie na wieki z Polską złączone Historyczny dzień przemarszu Armii Polskiej za Olzę

Maszerować!

Rozkaz Wodza Naczelnego

do żołnierzy wkraczających za Olzę

Na 10 minut przed hist. „ana chwila” szalek Smiley-Rydz osobliście ogłosił 14 wkrócenia Wojsk Polskich na przez radio do żołnierzy następujący Śląsk Zaolzański Wódz Naczelny Mar- rozkaz:

Żołnierze grupy generała Bortnowskiego! Za chwilę przekroczycie Olzę, skazana w ciągu długich lat na upokorzenie służbę ręką, wznoszącą granicę nieistniejącą ani w sercach tych, co obojętnie zamieszkała, ani w sercu całego Narodu Polskiego.

Dziś Olza staje się już rzeką, chociaż jej fale tak samo szumia, chociaż nad tymi falami chłysta się te same drzewa i biega jej się nie zmienia.

Mimo tego, ta odwieczna rzeka była czymś innym wczoraj, a czymś zupełnie innym stała się dziś.

Co to znaczy?

To znaczy, że człowiek swym duchem, swą wolą nadaje treść i życie światu materialnemu szczególnie wtedy, gdy koncentruje się i działa w imię wielkiej sprawy, w imię wielkiej idei.

O tym my żołnierze dobrze pamięć musimy.

Olza zmieniła się woli narodu, służąc ideał jego całości i praw.

Wy żołnierze! Jesteście w tej chwili nosicielami woli narodu. Z wami przekracza Olza Majestat Rzeczypospolitej. Na was w tej chwili patrzy z dumą cała Polska, do was rwie się serce z każdej pierś, odkrył munde- rem polskiego żołnierza.

Gdy w was wysłali na Olzę — ufałem wam. Za zaszczyt, który dla- stał was spotyka, musieliście mieć tyle serca i tyle hartu w dalszą waszą żołnierską służbę — bym miał do was stołeczne większe zaufanie.

A gdy ruszyliście, pomyśleliście o tych, co bez żołnierskiego munde- ru, dawali po żołniersku życie, czekając na Olzę na was i na Polskę.

Maszerować! Na ten rozkaz Wodza Naczelnego ruszyli zgromadzeni na rynku w Cie- szynie polskim oddziały Wojska Polskiego i skierowały się przez most na drugi brzeg Olzy.

Usuwanie koła z drutów kolczastych, który jeszcze wczoraj rano tara- sował most na Olzie.

za mokiło i nieugięte stanowisko w sprawie Polaków z Olzy.

5 w piętej rezolucji zebrał skład- ją wyraził hołd i serdecznych życzeń dla wojewody śląskiego, Gra- żyńskiego.

Rezolucję tę w miarę odczytywania

przerwywane były gorącymi okrzykami zebranych tłumów, które potężnie ma- nifestowały swą radość w dzisiejszym wielkim dniu.

Następnie po odpowiadaniu przez ze- branych „Bóg ci Polskę”, burmistrz

wieć rozwiązał.

Wkaczamy na śląsk

Zbliża się godzina 2 rano. Już za chwilę parę wojska polskie na rozkaz Wodza Naczelnego wkroczą na Śląsk, aby w imieniu Rzeczypospolitej objąć we władanie starą piastowską ziemię.

Tłumy wypełniały bulwary nad Olzą i całą ulicę wiodącą od mostu do śródmieścia zaolzańskiego Cie- szyna. Ulica ta, w sobotę jeszcze nazywała się „Saska Kupa” (Saska Kupa), dziś już nosi na narożni- kach tabliczki z nazwą: „Ulica Mar- szalka Piłsudskiego”. To ludność miasta samorzutnie ulicę tę prze- mianowała.

Uczennice gimnazjum Orłow- skiej z Cieszyna, niosą piękny wie- niec z napisem „Zwycięskiej Ar- mii rodacy z Olzy”.

U wylotu ulicy widnieje trum- fialna brama z napisem „Witajcie — od dziś wczynie z nami rodacy”.

Tłumy manifestują na cześć p. Rege- ra, ostatniego prezesa ra- dy Śląska Cieszyńskiego, ojca bo- latterskiego harcerza Witolda Re-

gera, który swe młode życie zło- żył w ofierze Ojczyźnie. P. Rege- rowi towarzyszy 5-letnia córka z po- ległego.

Godz. 1.50 po poł. Tłumy słuchają w skupieniu rozkazu Wodza Na- czelnego do żołnierzy.

Godz. 2 po poł. Przez most prze- jeżdżają ostatni oficerowie czescy. Oficerowie czescy mają jeszcze na czapkach białe opaski, znak neu- tralności. Oficerowie polscy opa- ski te już zdjęli.

Po chwili przybywa gen. Mali- nowski, zastępca szefa sztabu.

Godz. 2 min. 5 po poł. Od strony polskiego Cieszyna ukazują się polskie samoloty. Docierają jed- nak tylko do granicznej Olzy, po- czym wracają. Ludność wita je okrzykami i oklaskami.

W parę minut później przekra- cza most oddział policji polskiej, którego zadaniem jest ustronowanie drogi dla oddziałów wojskowych.

Pierwszy oddział

Gdy pierwszy oficerowie armii polskiej przekroczyli most, tłumy wznoszą gorące okrzyki na cześć armii polskiej. Przybywa inspek- tor armii gen. Bortnowski i wkrót- ce przez most przejeżdża niewielki oddział wojska polskiego na rowe- rach. Za nim wkracza na most pierwszy oddział polskiej picho- ty — tzw. szolca. Ludność szaleje

CAFE VOGUE Codziennie o 7 i 10 wiecz.
Złota 7 WYSTĘPY ARTYSTÓW REWIIWYCH

„Dobry Wieczór! Kurjer Czerwony”, 3 October 1938: „Zaolzie united with Poland for ever — the historic day of the Polish Army's march across the Olza”; the Commander-in-Chief's order „March”. In the corner of the same column — the Café Vogue box: „performances of revue artists daily at 7 and 10 p.m.”. A week after Munich Poland was taking its share of the spoils; the café played a revue programme.

The last days of October brought an event that touched tens of thousands of Polish Jews. On the night of 27–28 October the Germans expelled across the border — mainly through Zbąszyń — over ten thousand Polish citizens of Jewish origin; the expelled camped in the border strip, between two states neither of which wanted them. „Nasz Przegląd” of 29 October, beside its reports of that catastrophe, described an appeal trial in a case from Sosnowiec: two men had doused with petrol and set alight in the street the merchant Alter Licht — „the unfortunate passer-by became in an instant a living torch”; they received three and two years. On the same page the café announced the performances of „the excellent parodist WAWA”, and Max Factor — daily free distribution of cosmetics. The Jewish newspaper of that Saturday is a document of a world still trying to do everything at once: to count the expelled, to try the arsonists and to go and see the parodists.

Pod zarzutem podpalenia Żyda

PONURY PROCES PRZED SĄDEM APELACYJNYM

(hm) Na wokandzie Sądu A-
pelacyjnego znalazła się wczoraj
potworna sprawa Józefa Bukow-
skiego i Feliksa Godowskiego,
sprawców ohydneho przestęp-
stwa. Ofiarą ich bestialstwa padł
kupiec z Sosnowca, Alter Licht.
Krytycznego dnia Licht przecho-
dził ulicą Sosnowca, gdy nagle
napadli nań oskarżeni, przyczym
Bukowski oblał Lichta benzyną,
Godowski zaś podpalił zapalnicz-
ką. Nieszczęśliwy przechodzień
w jednej chwili stał się żywą
pochoźnią.

Dzięki natychmiastowemu ra-
tunkowi udało go uratować po
kilkutygodniowej kuracji w szpi-
talu.

Licht doznał strasznych opa-
rzeń, przyczym ogień spalił mu
całkowicie włosy.

Sprawcy potwornego czynu
nie przyznali się do winy. Bu-
kowski twierdził, iż przypuszczał,
że butelka zawiera wódkę i dla
żartu oblał nią Żyda, Godowski
zaś tłumaczył się, że wyjął za-
palniczkę, aby przy jej świetle
lepiej się przyjrzyć zabawnemu
widowisku.

Po tych cynicznych wyjaśnie-
niach Sąd Okręgowy w Sosnow-
cu skazał Godowskiego na 3 la-
ta, Bukowskiego zaś na 2 lata
wiezienia. Wczoraj Sąd Ape-
lacyjny wyrok ten zatwierdził.

„Nasz Przegląd”, Saturday 29 October 1938: „On a charge of setting a Jew on fire — a grim trial before the court of appeal”. The victim, the merchant Alter Licht of Sosnowiec, miraculously survived.

Cafe VOGUE

znakomita parodystka

ZŁOTA 7

Od dziś o 7 i 10 wiecz.

WAWA

The same page: „Cafe VOGUE, Złota 7. From today at 7 and 10 p.m. — the excellent parodist WAWA”.

wych, narodowych, i w uzę-
dach, w prasie czy w sejmie, a

Max Factor
Hollywood

A. DUFF COOPER
b. pierwszy lord admiralicji.

ma zaszczyt zawiadomić, że codzien-
nie o godz. 1-ej p.p. rozdawać bę-
dzie bezpłatnie swoje znakomite
kosmetyki (nie próbki)

w Cafe Vogue
ZŁOTA 7

Czyż
padków
niem v
ści, co
nia na:
drodze

A w
czeńst
staje?
Od
utwor
zizmu
bicjan
dzi śr
nych
jaka
poza
Spr
byśm
miec
cji n
cierp

N
prz
błę
dził
będ
dop
prz
nov
nie

I
po
sz
da
po
gd

ni
ni
ki
pr
kt
gr

i
gu
w
st

N
N

Kto chce wojny

Kancelarz Rzeszy oświadczył, że istnieją w Anglii pewni ludzie, którzy pragną wojny, i wymienił mnie, jako jednego z tych ludzi. Tak poważne oskarżenie z tak autorytatywnej strony wymaga odpowiedzi w bar- dziej umiarkowanym i rozważ- nym języku, niż ten, w jakim za- rzut postawiono. Nikt w Anglii nie pragnie wojny. To trzeba przyjąć jako fakt zasadniczy w dyskusji. Ze Hitler ma inne prze- konanie, jest tym dzwonijsze, jeśli pamiętać, że jednym z naj- bardziej zaufanych jego dorad- ców jest pan von Ribbentrop, który przecież do niedawna był posłem w Londynie i wobec te- go może sobie wyrobić dokład- ny obraz opinii publicznej.

Jedynie pytanie, w jaki spo- sób w obecnych warunkach można najskuteczniej uniknąć wojny, porusza umysły moich ziomków.

Niektórzy reprezentują opinię, że najprostszą metodą było by odrzucenie walki. Ale to, co w teorii wydaje się najprostsze, rzadko jest najprostszym w prak- tyce. Pierwsze odkrycie ucznia w szkole polega na tym, że jeśli chce żyć w zgodzie ze swoimi sąsiadami, to przede wszystkim nie wolno mu wycho- dzić z założenia, że ci sąsiedzi pod żadnym pozorem nie sięgną do gwałtu.

Nie mały i słaby zostaje w szkole zastraszone — przynaj- mniej tak było za moich czasów — ale ten, któremu brak siły o- poru, bez której na świecie dzi- siaj nikt i nic nie może istnieć.

Przytaczany jest argument, że kwakrzy cieszą się pokojowym i szczęśliwym życiem. Kwakrzy zrezygnowali wprawdzie z wszel- kich gwałtów fizycznych, ale żyją oni w cywilizowanej wspól-ocie, gdzie stosowanie gwałtu fizycznego jest występkiem przeciwko prawu. Cała władza policyjna i cały wymiar spra- wiedliwości stoją po ich stronie.

Gdyby kolonię kwaków prze- nieść między szczepy w środko- wej Afryce, to jej dalsze istnie- nie stało by się odrzuć wzię- cie.

W polityce międzynarodowej nie mamy ani policji, ani sądów. Ci, którzy, jak ja, mieli nadzieję, że Liga Narodów wypełni te mankamenty, zostali rozczaro- wani.

Narody żyją według praw dziesięćgo lasu. Dlatego też nauka o pokoju za wszelką ce- nę oznacza opłacanie ceny ha- niebnej, a brak oporu jest rów- noznaczny z samozniszczeniem.

Wiele narodów, które przez dwadzieścia lat wystawione by- ły na działanie intensywnej pro- pagandy antywojennej, niemal nie świadomie popada w o- tchłan nauki o pokoju za wsze- lką cenę, nie pojawiając w cało- ści, że jest nauka rozpaczliwa.

Ciekawe było posłuchać, jak większość w izbie gmin wyra- zała uznanie radykalnemu pacy- fizmowi, który z niezmordowa- ną energią i entuzjazmem pro- pagował poseł niezależnej La- pour Party, Maxton.

Posłowie nie spostrzegali, do- kąd prowadziła argumentacja Maxtona: dla niego to, co mó- wił, było logiczne, ale posłowie ci logiczni nie byli.

Każdy wie, że człowiek, który żyje w lesie dziesięćm i po- siada liczne obszary, których mu sąsiedzi zazdroszą, nie może mieć nadziei na utrzyma- nie ich, jeśli nie jest przygo- towany na bronienie ich siłą. Dla- tego też gdy Maxton swoim no- wym zwolennikom podaje, jako nieunikniony wniosek jego ar- gumentacji, że Wielka Brytania musi zrezygnować ze swego imperium, to wyglądała ona, jak zalekniona gromadka dzieci, które nagle poczuły smak pia- sku w marmeladzie.

Podczas czterodniowej deba- ty w izbie gmin przytoczono tyl- ko drobne argumenty. Każdy mówca wracał wciąż do tego samego. „W ubiegłym tygodniu żyliśmy w atmosferze grożącej wojny. — Dziś jesteśmy u- ratowani. Cóż pozostaje? Musi- my podziękować Bogu i premie- rowi”. Po czym następował barwny opis okropności wojen- nych, które łatwo odmalować i trudno przesadzić.

Jednak strachy wojenne nie stanowią etycznego usprawied- lienia polityki, która jest błęd- na, tak samo jak straszak me- czeństwa nie usprawiedliwia przekreślenia przyrzeczonej wierności.

My, którzy jesteśmy oskarżeni o to, że pragniemy wojny, możemy z całą stanowczością twierdzić, że odmówienie udziału w walce nie jest drogą do uniknięcia walki. A więc jakie możliwości pozostają? Najoczy- wistszą jest oczywiście jacyzja regulowania wszelkich kwestii spornych drogą pokojowych ro- zowań. — Czy jednak możemy mieć zaufanie, że ta metoda jest naprawdę uczciwie akceptowa- na przez reżym nazistowski w Niemczech?

Niemcy mieli w przeszłości tyle okazji do rokowań, a wszy- stkie te okazje przepuszcili. Błąd był nie po naszej stronie. Zawsze pragniemy pertraktowa- ć; dowiedliśmy tego wiele razy i nie po raz ostatni w Lo- carno. — Czy odepchnęliśmy kiedykolwiek wyciągniętą rękę, lub czy opuściliśmy kiedykol- wiek, jako pierwsi, stół konfe- rencyjny?

Niemcy powinny były roko- wać, zanim opuściły Ligę Nar- dów, zanim wprowadziły po- wszechną służbę wojskową, za- nim wkroczyły do Nadrenii, za- nim zaanektowały Austrię.

Przy każdej okazji jednak wy- bierały politykę szybkiej akcji. Gdy po wkroczeniu do Nadrenii zadeklarowały naszą wolę

Ibid.: „MAX FACTOR Hollywood has the honour to announce that daily at 1 p.m. it will distribute free of charge at Cafe Vogue its world-famous cosmetics (not samples)” — above A. Duff Cooper's article „Who wants war”. Cooper, First Lord of the Admiralty, had resigned a month earlier in protest against Munich; now he explained to readers that peace is not bought with concessions.

Jeszcze 375.000 Niemców w granicach nowej Czecho-Słowacji

BERLIN, 2.11. — „Rheinisch-Westfaelische Dandeszeitung” oblicza, że w Czecho-Słowacji po przyłączeniu Sude-
tów do Rzeszy, pozostaje jeszcze 375.170 Niemców.

N a historycznych ziemiach Czech, Moraw i Śląska pozostaje jeszcze kilka okęgów, które wyróżniają się niemieckością: stolica Czech, Praga, posiada 41.701 Niemców, Budziejowice i okoliczne miejscowości 10.017, obszar Iglawski 24.379, okęg przemysłowy Morawskiej Ostrawy 21.911, zaś na całym obszarze kraju rozrzuconych jest 35.000 Niemców.

W Ministerstwie Skarbu opracowa-
no rozporządzenie wykonawcze do
nowej ustawy o podatku obrotowym.
Nowe stawki tego podatku zaczną obo-
wazywać od 1 stycznia r. 1939. W
związku z zaniechaniem poboru przez
Skarb Państwa opłat za świadectwa
przemysłowe stawki te będą na ogół
nieznacznie podwyższone.

Tak więc przedsiębiorstwa handlo-
we opłacać będą od obrotu 1.25, za-
miast dotychczasowych 1.2 proc. Od
kupców nie prowadzących ksiąg pobie-
rana będzie dotychczasowa stawka
1.7 proc.

Małe przedsiębiorstwa przemysło-
we, wykazujące obrót do 100 tys. zł
rocznie, obciążone będą w wysokości
półtora proc., większe zaś — 2.1 pro-
cent, w razie zaś nieprowadzenia ksiąg
w wysokości 3 proc.

Przedsiębiorstwa ekspedycyjne za-
mias dotychczasowych 2.6 proc., banki zaś zamiast
1.7 — 1.8 proc.

Tzw. przerób przemysłowy obcią-
żony będzie stawką 3-procentową. In-
ne stawki pozostają na ogół bez
zmian.

Ponieważ na rok 1939 będą naby-
wane jeszcze po raz ostatni świadec-
twa przemysłowe, należność za nie,
wpłacona do Skarbu Państwa, potrak-
towana zostanie jako zaliczka na po-
datek obrotowy.

Suma ta będzie odliczana na ko-
rzyść płatnika od wpłacanych przezeń
w roku przyszłym na poczet tego po-
datku 10-ciu rat miesięcznych, lub 4
kwartalnych. Drobne warsztaty rze-
mieśnicze będą całkowicie zwolnione
od podatku obrotowego, sprawę tę za-
łatwi jednak osobne rozporządzenie,
opracowywane już w Min. Skarbu.

Wybory do Reichstagu w okęgu sudeckim

BERLIN, 2.11. Po przyłączeniu Su-
detów do Niemiec kanclerz zarządził
przeprowadzenie wyborów do Reich-
stagu na obszarze sudeckim. Wybory
 odbędą się 20 bm. i wybranych zosta-
nie 25 osób.

Reichstag zebrać się ma jeszcze
przed Bożym Narodzeniem.

Arabowie podpalają fabryki Anglicy burzą domy arabskie

LONDYN, 2.11. — Tel. wł. — Pro-
klamowany przez Arabów strąk pro-
testacyjny w Palestynie przybiera co-
raz ostrzejsze formy. Arabowie z ca-
łą bezwzględnością zwalczała wszel-

MAX FACTOR

Hollywood

rozdaje codziennie bezpłatnie
o godz. 1 p. p. swoje światowej
sławy kosmetyki (nie próbki).

CAFE VOGUE

Złota 7

Zapowiedź nowej „czystki” w Sowietach

Miasta nie mają żywności na zimę

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” no. 303, 2 November 1938: „MAX FACTOR Hollywood distributes daily free of charge at 1 p.m. its world-famous cosmetics (not samples) — CAFE VOGUE, Złota 7”. Beside it, on the same column: „Announcement of a new »purge« in the Soviets”.

„Wierzę, że nienawiści umilkną“

(Pod pomnikiem Wielkiej Pisarki Polskiej
Elizy Orzeszkowej).

„Kto w majestacie myśli się
zashucia,
„Ten poprzez tłumów groźby
przekleństwa
„Przez piekło ognia, przez
ocean wody,
„Z wzniesionym czołem
pójdzie...“

Stała się, naprawdę, rzecz
wielka. Wielka, mimo, iż odby-
ła się w ramach skromnej uro-
czystości. Skromnej bo bez
zazwyczaj w podobnych oko-
licznościach towarzyszącej „pa-
rszdy“. I właśnie dlatego uru-
czystość tę — odsłonięcie pom-
nika Wielkiej Pisarki Polskiej i
Wielkiej Orędowniczki Spra-
wiedliwości Elizy Orzeszko-
wej — zaliczyć należy do rze-
cz wielkich.

Na świeżo odsłoniętym pom-
niku Elizy Orzeszkowej, z mar-
muru i granitu wykonanym,
wyrzyto mocne jak marmur, jak
granit owe słowa: „Społecz-
stwo ludzkie trwa tylko przez
sprawiedliwość. Wierzę, że nie-
nawiści umilkną“. To było jej
credo w całej swej działalności
literackiej, w całej działalności
społecznej.

W pismach jej czytamy m. i.
wynurzenia tej pisarki „o ży-
dach i kwestii żydowskiej“, te
przemądre jej uwagi, spostrze-
żenia i refleksje i ten głos jej,
który woła: „Ja mam prawo mó-
wić o Żydach i powinnam“.

Głosicielka Prawdy i Spra-
wiedliwości — musiała zabrać
głos w tej „zawłankiej, wielo-
stronnej, kołkami najeżonej
kwestii żydowskiej“. I zabiera-

Wynik to także zgromadzonych
doświadczeń, które, jak na dło-
ni wykazały, że ilekć jacykol-
wiek Hiszpanie gnębili i tępi-
ją jakichkolwiek Maurów, Mauro-
wie źle na tym wychodzą. ale
Hiszpanie daleko jeszcze gor-
zej. Przejęci wstrętem ku ha-
niebnym a zawsze szkodliwym
czynom gwałtu i prześladowa-
nia, co i jak, wobec warunków
życia naszego czytali mamy?“

Orzeszkowa odpowie: „Sza-
kać sposobów usunięcia utrud-
nień i niebezpieczeństw na dro-
dze pokojowej, z pomocą rozu-
mu, dobrej woli“.

Kwestia żydowska — mówi
Orzeszkowa — posiada dwa
główne i wybitne punkty, z któ-
rych rozważana być musi.

Na jednym z nich znajduje-
my pytanie: co dla pomysłnego
jej rozwiązania Żydzi uczynić
powinni i mogą?

Na drugim: co w celu tym
samy, my, chrześcijanie, czy-
nić powinniśmy i możemy?...

Ale szary obraz życia nasze-
go ma swoje pęgi i światła...

I wielkim, nie dającym się
stłumić ani zagłuszyć sykami
wrogimi głosem Elizy Orzeszko-
wa powiedziała wielkie swoje
słowo:

— Wierzę!...

Wierzyła, że „wówczas tylko
zagadnienia nasze społeczne
wszelkie, z żydowskim łącznie,
szczególnie rozwiążane zostaną,
gdy nauka da nam różność ba-
dawczą, jasno i swobodnie my-
śleć, a myśl badawcza, jasna i
swobodna nauczy nas umięt-

może pomiędzy wami a lach-
maniarką?

„Przebaczenie!
„Lubię starą Chartę a ilekć
patrz na nią, zdaje mi się zaw-
sze, iż pomiędzy nią a mną ist-
nieje jedna wielka, nierozwal-
na wspólność. Ja i ona należy-
my zarówno do tej „gromnej i
nieszczęśliwej rodziny, która
zowie się ludzkością! Krewna to
wieg moja i — raz jeszcze

przepraszam państwa — ale
wasza także.

„Co się zaś tyczy niskiego
stanowiska, jeżeliby wysokości
stanowisk ludzkich mierzone by-
wały wedle przeniesionych cier-
pień i mazałów, upewniam, że
Chaita lachmaniarka stałaby na
starość dni swoich bardzo, o,
bardzo wysoko!“

I może nigdy, — jak właśnie
dziś, gdy hula wichur nie-
nawiści, gdy na świecie szaleje
„wysięg rasowy“, gdy naj-
okropniejsze prześladowania i
najhaniebniejszy terror wypierają
szlachetne hasła miłości i bra-
terstwa, gdy istnieje z zakamar-
ków średniowiecza źródła swe
biorące zakusy ghetto, i tu

oraz ówdzie trwa i góruje ak-
cja eksterminacyjna, dobrze się
stało, iż z dala od wielkomię-
skiego rozgwaru, nad brzegami
królów rzek polskich Wisły,
w parku praskim, stanął pom-
nik Elizy Orzeszkowej. Jedyny,
na którym — na wieczną rzecz
pamiętkę — sercem i krwią
wyżłobione są takie oto słowa:

„Społeczństwo ludzkie trwa
tylko przez sprawiedliwość“.

„Wierzę, że nienawiści umil-
kną!“

Tak do ostatniego tchnienia
wierzyć nie przestała Eliza
Orzeszkowa.

Czy nie słyszycie jej głosu?!

HERMAN CZERWIŃSKI

Max Factor
Hollywood

rozdaje codziennie bez-
płatnie o godz. 1 p.p.
swoje światowej sławy
kosmetyki (nie próbki)

w Cafe Vogue
ZŁOTA 7

EPOKA PSYCHOZY

Gdzie się podział przysła-
wiony „zdrowy rozsadek“ a-
merykański, wycucie rzeczywi-
stości, „sens of humor“, kalku-
lacja na zimno, wyoszonny kry-
tycyzm — jeśli jedna audycja
radiowa potrafiła wprowadzić
z równowagi tysiące solidnych,
spokojnych obywateli
Stanów Zjednoczonych? Kie-
dy cepesze z ubiegłej niedzieli do-
niosły o tej dziwnej panice, jaką
objęła została ludność Ameryki
w czasie nadawania zradiofoni-
owanej powieści W. ilsa —
wzaliśmy tę wiadomość za ja-
wiś sprytny kawał reklamowy.
Powoli jednak potw. erdzały się
cepesze o tym, że w stanach:
Nowy Jork, New Jersey, w Chi-
cago i Los Angeles, ludzie o-
puszczali domy i chronili się
przed spodziewanym atakiem

kładzie się co dzień do łóżka z
nysłą, że jutro może zająć po-
tęzbą wyruszenia na wojnę, a
tak z myślą tą żył się i tak do-
nie się przyzwyczaił, że każdy
alarm wojenny zastanie go psy-
chicznie i fizycznie przygotowa-
nym do zniesienia oiar, do tru-
ci i wysiłku, do poświęcenia. W
obliczu tej paniki, której sym-
boliczny, żywiołowy wyraz dała
postawa duchowa ludności ame-
rykańskiej — ostatnie posunię-
cia polityczne Anglii nabierają
właściwego tłumaczenia. Nabo-
żeństwo dziękićne jakie po-
powrocie Chamberlaina z Mo-
nachium odprawione zostało w
katedrze westminsterskiej, a
które swą wspaiałością i na-
strojem przeszło nabożeństwo,
odprawione z okazji koronacji
króla, było jak gdyby odmianą

Nie jest już dziś oparta na przy-
wilezieniu paralela, przeprowadzo-
na od stosu, na którym zginął
Gallileusz czy Giordano Bruno
do stosów, na których płonęły
książki Heinego i Eliastaina, od
Nocy św. Bartłomieja do in-
nych noc, wiedeńskich,
berlińskich czy moskiewskich —
nie są już nam zupełnie obce
objawy masowych obłądów
szafu na te agitacji wyzna-
niowej czy politycznej rozbu-
dzone. Epoka psychozy, zdo-
lonej do każdego nieobmyślo-
nego, lekkomyślnego czynu, epoka
tej łatwości, z jaką można dziś
rzucić w tłum każde niebezpie-
czne hasło, obliczając, że znaj-
dzie ono oddźwięk — znalazła
wyraz dobitny i jasne dla swia-
domości naszej cywilizacji i po-
stępu upokarzający — w obra-

„Nasz Przegląd“, Friday 4 November 1938: the Max Factor advertisement at Café Vogue between the essay „I believe the hatreds will fall silent“ — written at the monument of Eliza Orzeszkowa — and Herman Czerwiński's column „The epoch of psychosis“. Faith and diagnosis on one page; five days remained to Kristallnacht.

On the night of 9-10 November synagogues burned across the whole Reich. „Nasz Przegląd“ of 16 November brought the week's balance: „The tragic situation of the Jews in Germany“ — mass arrests of men between sixteen and sixty, sixteen thousand imprisoned in Wrocław alone, transports to Oranienburg and Buchenwald, synagogues wrecked and closed, prayer possible only furtively, ten at a time in private apartments — and the threat of arrest „for taking part in an illegal gathering“. The same newspaper reported that day incidents closer to home: militants beating Jewish students at the Józef Piłsudski University. And it was on these very pages that Café Vogue placed its calmest-toned advertisement — as if someone at the café had decided that in such a week it was enough to give the opening hours.

Wczorajsze zajścia na U. J. P.

ZUCHWAŁE NAPAŚCI BOJÓWKARZY.

W dniu wczorajszym teren U. J. P. stał się znów widownią skandalicznych „wyczynów“ en deckich. Na wykładzie prof. Tatarkiewicza na wydz. humanistycznym, grupa bojówkarzy wtargnęła na salę, wyrzucając z niej oraz bijąc nie tylko studentów, ale i kobiety. Należy zaznaczyć, że pobito również dwie studentki chrześcijanki,

które zaprotestowały przeciw tym zuchwałym i bezprzykładowym napaściom.

Następnie bojówkarze udali się do gmachu głównego. Zaatakowali znajdujących się tam studentów Żydów, bijąc ich w niemiłosierny sposób.

Warto przy tym zaznaczyć, iż — nadomiar złego — „władze akademickie prawie wszy-

stkich studentów Żydów, którzy nie zajęli miejsc gheftowych zawiesiły w prawach studentekich“...

Mimo tych zarządzeń — Żydzi nadal miejsc wyznaczonych nie zajmują i zdecydowani są nie ustąpić ze swego słusznego stanowiska bez względu na konsekwencje, jakie im mogą grozić.

„Nasz Przegląd“, Wednesday 16 November 1938: „Yesterday's incidents at the J.P.U. — audacious assaults of militants“ on Jewish students.

12

NASZ PRZ

Władysław **LIN** zaprasza **VOGUE** Złota 7
do Café

Kawiarnia czynna od 9 r. do 12 w nocy.

Od 7 wiecz. znakomity zespół muzyczny z

ELIZĄ ŚLIWOWSKĄ na czele

The same newspaper: „Władysław LIN invites you to Café VOGUE, Złota 7. The café is open from 9 a.m. to 12 at night. From 7 p.m. an excellent musical ensemble headed by ELIZA ŚLIWOWSKA.“ A week after Kristallnacht.

Tragiczna sytuacja Żydów w Niemczech

BERLIN. (ZAT.) Ze wszystkich prowincji niemieckich nadchodzą dalsze szczegóły o okrutnych cierpieniach, zadawanych Żydom niemieckim.

O masowych aresztowaniach nadeszły dane dodatkowe. We Wrocławiu, którego ludność żydowska wynosi 16.000 dusz, aresztowano wszystkich mężczyzn między 16 a 60 rokiem życia. Cała prawie męska dorosła ludność żydowska osadzona została w więzieniach także w miastach następujących: Wiedeń, Frankfurt, Hamburg, Kolonia, Lipsk, Mannheim, Hanower, Stuttgart, Drezno, Dortmund i Karlsruhe.

Aresztowanych rozmieszczono po różnych więzieniach oraz w obozach koncentracyjnych Oranienburg i Buchenwald.

Wśród aresztowanych w Berlinie żydowskich działaczy społecznych znajduje się: Prezes Reichsvertretung der Juden in Deutschland, dr. Otto Hirsch, i dyrektor Reichsvertretung dr. Lillenthal, przewodzący Związku

Kombatantów-Żydów (Reichsverband Jüdischer Frontsoldaten) dr. Dienemann i dr. Rosenthal, nowomianowany członek rady berlińskiej gminy żydowskiej dr. Salo Landau, dyrektor muzeum gminy żydowskiej prof. K. Landsberger, naczelny redaktor „Central-Verein Zeitung“, dr. Alfred Hirschberg, naczelni dyrektorzy Zentral-Verein der Juden in Deutschland

dr. Hans Reichmann i dr. D. Goldschmidt, oraz liczni działacze pomniejszych żydowskich instytucji społecznych.

Jedyną czynną dziś w Berlinie instytucją żydowską, jest Hilfsverein der Juden in Deutschland. Nie jest jednak w stanie udzielać żadnej konkretnej pomocy.

Przed konsulatami amerykańskimi i angielskimi rozgrywają się wstrząsające sceny. Urzędnicy konsulatów, mimo całej sympatii dla cierpiących, nie są jednak w stanie uczynić dla nich cokolwiek.

Żydzi nabożni są nawet pozbawieni możliwości modlenia się. Większość synagog jest zdemolowana, a uratowane są zamknięte. Żydzi obawiają się nawet zbierać na „minian“ (10 dorosłych mężczyzn do nabożeństwa wspólnego) w mieszkaniach prywatnych. Grozi to aresztowaniem za udział w „nielegalnym zebraniu“.

Groźniej jeszcze, niż w Berlinie przedstawia się sytuacja na prowincji. Z Wiednia donoszą, że szturmowcy kazali tam grupom Żydów rozłożyć się na ulicach, i gawiedź urządziła sobie „marsz po Żydach“. Według kursujących pogłosek zakazano na razie Żydom opuszczania terytorium Rzeszy. Przybyłym na lotnisko berlińskie Żydom odebrano dowody osobiste.

—:—:—

Ibid.: „The tragic situation of the Jews in Germany” — a dispatch on the mass arrests and the camps at Oranienburg and Buchenwald.

In December Wiera Gran returned to the bandstand. „Nasz Przegląd” of 5 December announced: „From today daily at 7.30 and 10 p.m. Wiera Gran at Café Vogue! Compère Wł. Lin. Admission free” — on a column whose headlines read: „Mysterious murder of a German Jew in New York”, „Uncivilised German expropriation laws cannot be binding abroad”, „Central American state offers colonisation territory for the Jews”. The world was debating where to ship people who had just been stripped of everything; at Złota, Gran sang. The compère Władysław Lin — let us remember that name: it will return in this account in a role no one would guess.

Tajemnicze zamordowanie żyda niemieckiego w Nowym Jorku

NOWY JORK, PAT. W nocy z piątku na sobotę zamordowany został Żyd pochodzenia niemieckiego Christian Morgenstern. Śledztwo ustaliło, że Morgenstern miał niedawno zatarg

z władzami Rzeszy z powodu swych dwu sióstr, które uciekły z Niemiec do Luksemburga. Ostatni raz widziano Morgensterna w piątek w towarzystwie tajemniczych cudzoziemców,

rozmawiających akcentem niemieckim. W sobotę rano służacy znalazł Morgensterna w agonii w kałuży krwi na podłodze jego sypialni.

Niecywilizowane niemieckie ustawy wywłaszczeniowe nie mogą obowiązywać za granicą

Tel Awiw, ZAT. Sędzia Rosenzweig w Tel Awiwie wydał zasadniczy wyrok w sprawie wytoczonej przez komisarza nazistowskiego żydowskiemu przedsiębiorstwu w Niemczech, który domagał się zasądzenia należności od dłużników tej firmy w Palestynie.

Sędzia nie uwzględnił powództwa wytoczonego przez komisarza nazistycznego i nakazał dłużnikom uiścić należność dawnemu właścicielowi tej firmy, który jako uchodźca przebywa w Tel - Awiwie.

W uzasadnieniu tego wyroku sędzia stwierdził, że ustawodawstwo angielskie respektuje obce ustawy, lecz tylko w tym wypadku, jeśli one są cywilizowane. Gdy jednak chodzi o ustawy reżimu nazistowskiego, które kolidują z elementarnymi zasadami cywilizacji i zmierzają

do wymuszenia na ludność żydowskiej miliardowej kontrybucji, nie mogą one mieć zastosowania.

Dzisiejsza prasa hebrajska uważa powyższy wyrok za doniosły precedens gdyż spodziewać się należy jeszcze wielu spraw tego rodzaju.

Od dziś codziennie o 7.30 i 10 wiecz.

Wiera Gran w Café Vogue!

Konferancier Wł. Lin

Wstęp wolny

Złota 7

PAŃSTWO ŚRODKOWO - AMERYKAŃSKIE PROPONUJE TEREN KOLONIZACYJNY DLA ŻYDÓW

NOWY JORK ZAT. Kierownictwo „Ort'u” w Ameryce komunikuje, iż otrzymało propozycję od jednego z krajów środkowo - amerykańskich, który go to jest przeznaczyć teren o obszarze 10 tysięcy mil kw. ziemi dla 25 tysięcy rodzin żydowskich. 40 pct. imigrantów trud

nić się ma rolnictwem, 40 pct. — rzemiosłem, zaś 20 pct. — innymi zawodami.

Rokowania w tej sprawie są kontynuowane, przyczym weźmie w nich udział również wiceprzewodniczący „Ort'u” dr. Lwowicz który oczekiwany jest w Nowym Jorku.

którego występy na koncertach symfonicznych. Żyd. Tow. Muz. cieszyły się dużym powodzeniem. Solistką koncertów będzie pianistka Maryja Jonasówna, ciesząca się opinią jednej z najwybitniejszych pianistek w Polsce.

Na program składają się utwory mistrzów wiedeńskich: Mozart — uweriura do op. „Wesele Figara”, Beethoven — koncert fortepianowy C — dla Schubert — symfonia nie dokończona, J. Strauss — Perpetuum

„Nasz Przegląd”, 5 December 1938: Wiera Gran's return to Café Vogue — amid dispatches on the fate of the Jews in Germany and the plans for their „colonisation” overseas.

Just before the holidays the café played its Hollywood card: „GLADYS PICKFORD at Cafe »Vogue« distributes her world-famous cosmetics daily from 5 to 8 p.m. FREE TO EVERY LADY”. Gladys was the real first name of Mary Pickford — the greatest star of silent cinema, who after leaving the screen lent her name to a line of cosmetics. The actress herself almost certainly did not come to Złota; her little jars — did. The advertising worked: for three hours a day the café was the most attractive address for every Warsaw woman.

GLADYS PICKFORD w Cafe „VOGUE” ZŁOTA 7
 rozdała swoje światowej sławy kosmetyki codziennie od 5-ej do 8-ej wiecz.,
KAZDEJ PANI BEZPŁATNIE

„Nasz Przegląd”, Thursday 15 December 1938: „GLADYS PICKFORD at Cafe »VOGUE«, Złota 7, distributes her world-famous cosmetics... free to every lady”.

XV. 1939 — the last season

By the beginning of 1939 Café Vogue was an institution. The trade journal „Wiadomości Filmowe” in its New Year issue gave it the whole footer of the front page: „THE RENDEZ-VOUS OF THE FILM AND ARTISTIC WORLD — CAFÉ VOGUE, Warsaw · Złota 7 · Tel. 326-20 and 326-24. Open from 9 a.m. to 12 at night · For the convenience of regular patrons a long-distance telephone”. A long-distance telephone at the guests’ disposal — that one detail says everything about the establishment’s ambitions: at Złota 7 one dropped in between one deal and the next, between Łódź and Lwów, between the shoot and the premiere.

RENDEZ VOUS
ŚWIATA FILMOWEGO i ARTYSTYCZNEGO
CAFÉ VOGUE
 Warszawa · Złota 7 · Tel. 326-20 i 326-24
 Lokal czynny od g. 9 rano do g. 12 w nocy · Dla wy-
 gody stałych bywalców telefon międzymiastowy

„Wiadomości Filmowe” year VII, no. 1 (138), Warsaw, 1 January 1939, p. 1.

In the spring the hit turned out to be „extraordinary occult experiments”. From 1 March „all Warsaw was enthusing over the performances of the phenomenal medium Mira Jezierska” — three séances a day, at 1.30, 7.30 and 10 p.m. In „Dobry Wieczór” the advertisement stood above a text whose adjacency — in view of what had happened three months earlier in Rachów — leaves one speechless: the Warsaw Metropolitan Curia instructed parish priests on the conditions for baptising „adult persons wishing to accept the Catholic faith from Judaism”. „Ad hoc instruction is not enough... one must also diligently examine whether the petitioners are truly moved by sincere intention” — wrote the Curia, quoting the Latin rule: let the untaught adult not be baptised. The wave of conversions was growing in the same rhythm as the fear; the Church was beginning to pick and choose. Karolina had made it before the instruction.

CAFE VOGUE Cała Warszawa
 entuzjazm i sie występiami
FENOMENALNEGO MEDIUM
 Złota 7 Miry Jezierskiej
Codziennie 3 seanse o 1³⁰ pp. o 7³⁰ i 10 wiecz.

Nie wystarczy doraźne pouczenie przy chrzcie Żydów

Kuria Metropolitalna Warszaw-
 ska podała do wiadomości księ-
 żom proboszczom Archidiecezji
 Warszawskiej co następuje:

„Zgodnie z dawniejszymi zarzą-
 dzeniami władzy archidiecezjal-
 nej księża proboszczowie mogą
 udzielać Chrztu świętego osobom
 dorosłym, pragnącym przyjąć
 wiarę katolicką z judaizmu.

Ponieważ rytuał nakazuje:
 „adultus nisi probe instructus, ne
 baptizetur“ (dorosły o ile nie jest go ich dopuszczając“.

właściwie pouczony, nie powinien
 być chrzczony), zatem przygo-
 towanie musi być poważne i grun-
 townie. Nie wystarczy doraźne
 pouczenie i pobieżne przeegzami-
 nowanie, trzeba, by proszący po-
 znał, zrozumiał i przejął się spra-
 wami wiary i moralności chrze-
 ścijańskiej. Należy też pilnie ba-
 dać, czy petenci rzeczywiście po-
 wodują się szczerą intencją, i do-
 piero do przyjęcia chrztu święte-
 go ich dopuszczając“.

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony”, 1 March 1939: „CAFE VOGUE — all Warsaw is enthusing over the performances of the PHENOMENAL MEDIUM Mira Jezierska. Daily 3 séances” — directly above the Curia’s instruction „Ad hoc instruction is not enough at the baptism of Jews”.

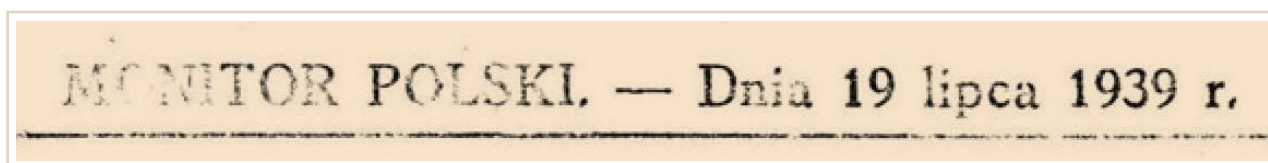
„Nasz Przegląd”, 8 May 1939: „Daily at 7.30 and 10 p.m. the PHENOMENAL MEDIUM at Cafe Vogue, Złota 7. Extraordinary occult experiments.” A month earlier the Reich had renounced its non-aggression pact with Poland; the whole city wanted to know the future.

The summer was an ice-cream summer. „All Warsaw is already talking about the excellent ices with frozen cream at the Vogue Café, Złota 7, next to the Palladium cinema. The summer hall is open. Prices sensationally low” — portions at forty, sixty-five and a hundred groszy. In the evenings Lawiński scattered jokes from his sleeve. The last peacetime summer smelled in this café of frozen cream.

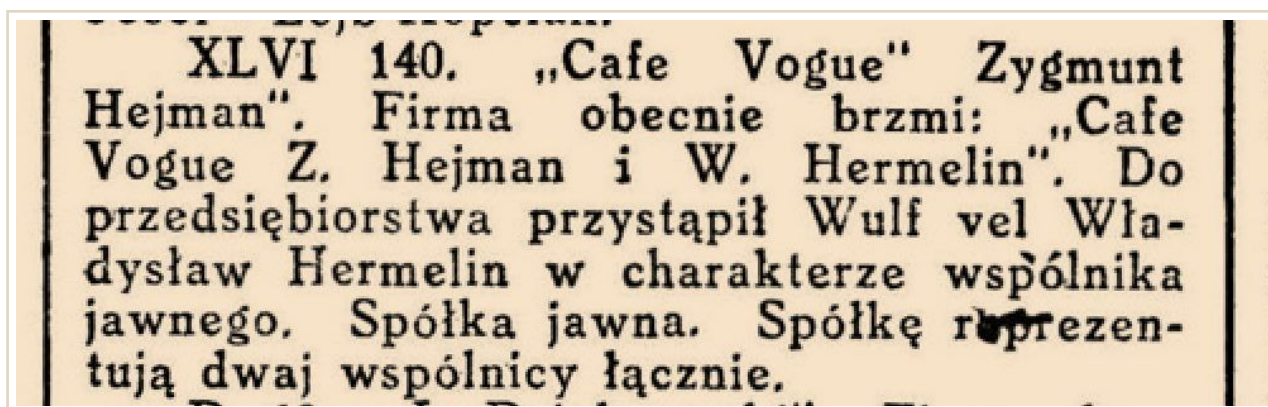

„Dobry Wieczór! Kurier Czerwony”, 5 July 1939: ices with frozen cream and the summer hall.

In mid-July the owner made his last business move — and solved the riddle of the compère. „Monitor Polski” of 19 July 1939 announced: „The firm now reads: »Cafe Vogue Z. Hejman and W. Hermelin«. Wulf alias Władysław Hermelin has joined the enterprise as a general partner. General partnership. The partnership is represented by the two partners jointly”. Wulf alias Władysław Hermelin — and on the bandstand since December: „compère Wł. Lin”. It would be hard to find a more legible pseudonym: the man who for half a year had announced the programme to the guests, shortening his surname to its last three letters, entered the firm as a full partner. Six weeks before the war Zygmunt Hejman was sharing his café with his own compère.

„Monitor Polski”, 19 July 1939 — the masthead of the issue.

Ibid., item XLVI 140: „The firm now reads: »Cafe Vogue Z. Hejman and W. Hermelin«. Wulf alias Władysław Hermelin has joined the enterprise as a general partner.”

The last known advertisement dates from 25 July 1939 — „LAWIŃSKI at CAFE VOGUE. Topical jokes. From today daily at 10 p.m. The summer hall open. Admission free” — and stands on a column whose headlines arrange themselves into a weather forecast for September: „The »Times« on the question of

Danzig", „A change of direction in the anti-Polish German action", „Chamberlain on Minister Hudson's talks with Dr Wohltat", „Arab terror in Palestine". „Topical jokes" — the bill promised. What one jokes about in Warsaw in the last days of July 1939, every reader of that column knew only too well.

4

NASZ PRZEGLĄD, Warszawa wtorek 25 lipca 1939 r.

„Times” o sprawie Gdańska

LONDYN 24.VII. Najbardziej miarodajne organy dwóch odmiennych opinii politycznych W. Brytanii — „Times” i „Manchester Guardian” ogłaszają dziś niezmienne doniesienie komentarze redakcyjne w artykułach wstępnych na temat ostatniego oświadczenia berlińskiego w sprawie Gdańska.

Znane chwytły
Pod tytułem „Znane chwytły” „Times” stwierdza, że „pokojowe e-nuncjacje”, jakie Berlin poczynił na temat Granska z końcem ub. tygodnia nie wywołały pożądanego skutku, albowiem jeśli w ogóle wywołały one jakiegokolwiek następstwa, to uczyniły one kraje najbardziej zainteresowane w przyszłości Gdańską bardziej niż kiedykolwiek zdecydowanymi zachować jaknajwiększą czujność i ścisłą jedność. Rządy tych krajów nie mają tak krótkiej pamięci, jak sobie to oficjalni rzecznicy niemieccy wyobrażają. PAMIĘTAJĄ ONE WYRAŹNIE, ŻE W UBIEGŁYM WRZESNIU, W PRZEDEDNIU AKCJI PRZECIW CZECHOSŁOWACKI KANCLERZ HITLER OŚWIECZYL, IŻ PRZYSTĘPUJE DO POZORNIE NOWYKONANYCH ZADAŃ Z PEŁNYM ZDECYDOWANIEM ROZWIĄZANIA ICH O ILE MOŻLIWE DROGĄ POKOJOWĄ, ORAZ ŻE WCIELENIE ZIEMI SUDĘCKIEJ BYŁO OSTATNIM JEGO ROSZCZENIEM TERYTORIALNYM W EUROPIE.

Od tego czasu jednak, groźbami i przemocą Niemcy zdolali zaspokoić dwa dalsze roszczenia, a obecnie już swają jeszcze jedno. Kanclerz Hitler twierdzi, że również i to zagadnienie może być załatwione drogą „pokojową”, ale Gdańsk „musi bezwarunkowo powrócić do Rzeszy i nie jest przedmiotem frymarzenia”.

Oczywiście tego rodzaju poglądy w ogóle nie mogą być przyjęte przez żadne inne narody i same się potępiają, albowiem w oficjalnej deklaracji quid pro quo jaka ma być udzielona przez Niemcy, polegałaby na długoterminowej gwarancji granic Polski. KTOŻ JEŚLI NIE NIEMCY — ZAPYTUJE „TIMES” — MOGLBY W NAJMNIEJSZYM CHOCBY STOPNIU ZAATAKOWAĆ GRANICE POLSKI? A WIEC DLACZEGO NAWET GWARANCJE NIEMIECKIE MIAŁBY POSIADAĆ WIEKSZĄ WARTOŚĆ OD SŁOWA, KTÓRE U-DZIELONE NA LAT DZIEŚNIE ZOSTAŁO SAMOWOLNIE ZERWANE PO 5%.

polityka kanclerza Hitlera od czasu objęcia przez niego rządów w Rzeszy nie pozostawia żadnych wątpliwości, że opanowanie Gdańska nie wyobrażałoby zakończenia awantury, lecz nowy początek, który mógłby szybko doprowadzić do panowania Niemiec nad Europą. W. Brytania zdaje sobie jasno sprawę z tego, że w końcu doprowadzi do zagrożenia imperium brytyjskiego i je-

po idealów. W. Brytania wraz z jej przyjaciółmi i sojusznikami jest w pełni przygotowana podtrzymać te ideały.

„Rozwiązanie drogą rokowań, a nie drogą dyktanda”
Pod jednym względem istnieje całkowita zgodność z wczorajszym oświadczeniem berlińskim w sprawie gdańskiej, mianowicie o „wojennym rozwiązaniu” zagadnienia nie powinno być w ogóle mowy. Ale alternatywą wojennego rozwiązania jest rozwiązanie drogą rokowań a nie drogą dyktanda. Droga do rokowań jest otwarta, a ponieważ Niemcy są

stroną pragnącą zmiany, jest rzeczą Niemiec wszcząć rokowania dyplomatyczne.

MARSZALEK SMIGŁY · RYDZ I PLK. BECK, OBAJ ZADEKLAROWALI GOTOWOŚĆ DO ROKOWAŃ. JEŚLI RZĄD RZESZY PRAGNĄC ZMIAN NIE PODEJMIE PRÓBY ZNALEZIENIA PŁASZCZYZNY ROKOWAŃ, MOŻLIWEJ DO PRZYJĘCIA, TO JEGO TWIERDZENIE IŻ PRAGNIE ZNALEZĆ ROZWIĄZANIE POKOJOWE, W SPOSOB O-CZYWISTY OKAZE SIĘ NIEKOM-PLETNE I NIESZCZERE.

ZMIANA KIERUNKU antypolskiej akcji niemieckiej

PARYŻ (ATE). Dziennik „Oeuvre”, który zapowiedział wczoraj, że akcja niemiecka wobec trudności, jakie napotyka w Gdańsku, przeruci się na teren mniejszościowy, uzupełnia dziś wiadomość tę, ujawniając INSTRUKCJE, jakie wydać miało NIEMIECKIE MINISTERSTWO PROPAGANDY W CELU PODJĘCIA KAMPANII PRASOWEJ O GÓRNY ŚLĄSK. Dzienniki niemieckie miałyby otrzymać rozkaz przytaczania szeregu argumentów ekonomicznych i politycznych według których Śląsk Polski byłby dla gospodarki niemieckiej bezwzględnie potrzebny.

Tenże dziennik ogłasza dziś informacje otrzymane od zagranicznych obserwatorów z Warszawy o tamtejszych nastrojach. „Oeuvre” stwierdza mianowicie, że nie ulega obecnie najmniejszej wątpliwości, że W RAZIE KAŻDEGO ATAKU NIEMIECKIEGO CAŁY NARÓD

POLSKI GOTOWY BYŁBY WALKĘ CZYĆ.

Dziennik stwierdza przy tym, że w Polsce nie istnieje jak w innych krajach grupa zamożnej burżuazji, która ze względów egoistycznych mogłaby wpływać na politykę rządu.

Chamberlain o rozmowach min. Hudsona z dr. Wohltatem

LONDYN (ATE). Premier Chamberlain oświadczył dziś w Izbie Gmin, że nie istnieje żadne propozycje udzielania pożyczki Niemcom. Oświadczenie premiera w tej sprawie było identyczne z dzisiejszym oświadczeniem lorda Halifaxa w Izbie Lordów. Premier jednak podkreślił dodatkowo, że ani gabinet angielski jako taki, ani żaden inny minister prócz ministra Hudsona nie wiedział o rozmowie tego ostatniego z dr. Wohltatem.

Na zapytanie, czy premier może zaprzeczyć, że żaden inny wysoko postawiony urzędnik rządu brytyjskiego nie odbył podobnej rozmowy z dyrektorem Wohltatem premier Chamberlain odpowiedział, że dopatruje się w tym zapytaniu powtórzenia zwykłych ataków na sir Horace Wilsona. Sir Horace Wilson, jak oświadczył premier często

widował dyrektora Wohltata w czasie wizyt tego ostatniego w Anglii w swoim charakterze głównego doradcy przemysłowego rządu i widział się z nim obecnie w czasie ostatniej wizyty, lecz nie omawiał żadnych z tych spraw, jakie były przedmiotem rozmów między ministrem Hudsonem, a dyrektorem Wohltatem.

Możliwość dymisji min. Hudsona.
LONDYN (ATE). „Evening Standard” donosi w związku ze sprawą podsekretnarza stanu handlu zagranicznego Hudsona, że pozostanie jego w rządzie wydaje się wątpliwe. Nie jest wykluczone, że opozycja parlamentarna zażąda odwołania debaty w tej kwestii.

Za I. R. A. stoia organizacje zagraniczne

OŚWIECZENIE MIN. HOARE

LONDYN 24.7 (UNITED PRESS) Oświadczenie ministra spraw wewnętrznych sir Samuela Hoare na dzisiejszym posiedzeniu izby gmin, że irlandzka armia republikańska planowała wysadzenie w powietrze gmachu parlamentu — wywołało wśród posłów olbrzymie wrażenie. Minister Hoare oświadczył, że

taktu pomocy zewnątrz, zarówno poseł Greenwood w imieniu opozycji Labour Party, jak i poseł Foot w imieniu opo-

zycji liberałów oświadczyli, że popierają ustawę, która przedzie zapewne jednogłośnie.

Od dziś codziennie o 10 wiec.

LAWIŃSKI W CAFE VOGUE

Aktualne dowcipy. Złota 7 obok Palladium
Letnia sala otwarta. Wstęp wolny

Terror arabski w Palestynie

JEROZOLIMA PAT. 138 terrorystów arabskich aresztowa-

„Nasz Przegląd”, Tuesday 25 July 1939: the Danzig column — and the box „LAWIŃSKI at CAFE VOGUE. Topical jokes... The summer hall open.” The café's last known advertisement.

XVI. September 1939 — the flight

Café Vogue operated until September 1939. Then the bombs fell on Warsaw; the Generali building survived the siege, the Palladium cinema resumed operation under the occupation — but the world for which a café of fashion existed ended within a few weeks. Zygmunt Hejman did not wait for the new order to attend to him: he fled Warsaw southward and made it across the border. He walked the route taken that autumn by tens of thousands — across the Carpathians to Hungary, to Budapest, where the legation of the Republic still operated, issuing passports and travel documents, where committees cared for the refugees and from

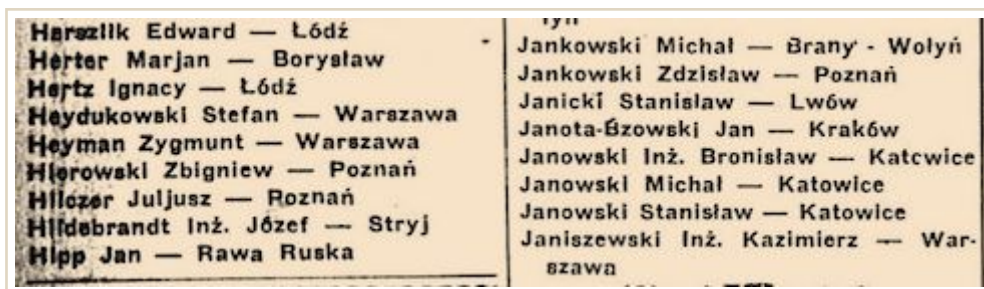
where the further roads led: through Yugoslavia and Italy, and after June 1940 through the Balkans and Lisbon — across the ocean.

The trace of that flight survives on the other side of the Atlantic. The Polish-American daily „Nowy Świat”, published in New York, printed in instalments the „List of refugees in Hungary” — a register of Poles who had reported to the Polish missions. In the issue of Saturday 13 January 1940, in alphabetical order, between Heydukowski Stefan and Hierowski Zbigniew, stands the entry: „Heyman Zygmunt — Warsaw”.

LISTA UCHODźCÓW NA WĘGRZECH

„Nowy Świat” (New York), 13 January 1940: the heading of the column „LIST OF REFUGEES IN HUNGARY (continued)”.

Harzlik Edward — Łódź	Jankowski Michał — Brany - Wołyń
Herter Marjan — Borysław	Jankowski Zdzisław — Poznań
Hertz Ignacy — Łódź	Janicki Stanisław — Lwów
Heydukowski Stefan — Warszawa	Janota-Śzowski Jan — Kraków
Heyman Zygmunt — Warszawa	Janowski Inż. Bronisław — Katowice
Hierowski Zbigniew — Poznań	Janowski Michał — Katowice
Hilczek Juliusz — Roznań	Janowski Stanisław — Katowice
Hildebrandt Inż. Józef — Stryj	Janiszewski Inż. Kazimierz — War-
Hipp Jan — Rawa Ruska	szawa

Ibid.: „Heyman Zygmunt — Warsaw”.

28-8-42 DATA

OC-AET-163

REG. DE ARTISTA N.º 34

HEJMAN, ZYGMUNT NOME

PSEUDÔNIMO

FILHO DE LUDWIK HEJMAN E DE BARBARA HEJMAN

POLONEZ NACIONALIDADE

VARSOVIA NATURALIDADE

28 DE MARÇO DE 1901 IDADE DATA DE NASCIMENTO

CASADO EST. CIVIL

PROLE

SECUNDARIA INSTRUÇÃO

RESIDÊNCIA FIXA

AVENIDA ATLANTICA Nº 540 RESIDÊNCIA ATUAL

CARACTERES CROMÁTICOS:

CUTIS: BRANCA

CABELOS: LOUROS

MÃO DIREITA: -----

BARBA: -----

BIGODES: -----

MÃO ESQUERDA: -----

SOBRANCELHAS: -----

OLHOS: CASTANHOS

CABEÇA: -----

CORPO: -----

ESTATURA: 1,80

OUTRAS: -----

CARTEIRA DE IDENTIDADE N.º 686614 e 111698 S.R.E. CARATER PERMANENTE

POLÍCIA EMISSORA

CARTEIRA PROFISSIONAL N.º

DEPARTAMENTO EMISSOR

PASSAPORTE N.º

PAÍS EMISSOR

Card of the register of artists, Rio de Janeiro, 28 August 1942, no. 34: „HEJMAN, ZYGMUNT“, son of Ludwik and Barbara Hejman, a Pole from Warsaw, married, Avenida Atlântica 540. Arquivo Nacional, BR_RJANRIO_OC.

And here comes the moment for which this account was written. In Poland it has been assumed since the war that Zygmunt Heyman perished in the Holocaust — the databases give the ghetto and the year 1942, the jazz literature the camp at Trawniki. Yet it is enough to lay two photographs side by side: the face from the Brazilian card and the face of the banjoist from the frames of „Dziś mamy bal“. Zygmunt Hejman did not perish in the ghetto.

The photograph from the card of the register of artists, Rio de Janeiro, 1942 (Arquivo Nacional).

The reverse of the card confirms the professional identity. „Gênero artístico atual: MÚSICO. Gênero artístico no início da carreira: MÚSICO". To the question whether he lives exclusively from the profession — „SIM", yes. To the question about the start of the artistic career — 1925: the year after the Japanese roses of the Bagatela. Five years later, in 1947, the Brazilian immigration cards would register his permanent residence: Zygmunt Hejman, born in Warsaw, married, son of Ludwik and Barbara.

OC_AET_163_v

ESPECIALIZAÇÃO

MUSICO MUSICO
 GÊNERO ARTÍSTICO ATUAL GÊNERO ARTÍSTICO NO INÍCIO DA CARREIRA

CURSOS {
 EM INST. OFICIAL, COMPLETO: UNIVERSIDADE DE VARSOVIA
 NOME DO INSTITUTO
 EM INST. OFICIAL, INCOMPLETO: _____
 NOME DO INSTITUTO
 DE PROFESSOR PARTICULAR: _____
 NOME DO CURSO

SEM CURSO: NÃO É LAUREADO? NÃO VIVE EXCLUSIVA: _____

MENTE DA PROFISSÃO? SIM QUANDO INICIOU A CARREIRA ARTÍSTICA? 1925
 (DATA E LOCAL)

VISTO, ____/____/194____ VISTO, ____/____/194____ VISTO, ____/____/194____ VISTO, ____/____/194____

CONTRATOS CELEBRADOS:

CONTRATANTE	N.º DO REG.	PRAZO		PRORROGAÇÃO	VALOR	ATESTADO LIBERATÓRIO	RESCISÃO
		INÍCIO	TERMO				
					\$		
					\$		
					\$		
					\$		
					\$		
					\$		
					\$		
					\$		
					\$		
					\$		

The reverse of the card: „MÚSICO / MÚSICO”; „Vive exclusivamente da profissão? SIM”; „Quando iniciou a carreira artística? 1925”.
 Arquivo Nacional, BR_RJANRIO_OC.

XVIII. 19 December 1948 — Oldsmobile number 191

The last known trace is a sign not only of life but of prosperity. The „Correio da Manhã”, one of the largest dailies of Rio de Janeiro, printed on Sunday 19 December 1948 a full-page advertisement of the Autobrás firm — the exclusive distributor of Oldsmobiles — with „Boas Festas” wishes for all „olds...mobilists” on the fiftieth anniversary of the marque and a name-by-name list of the customers to whom cars had been delivered. In the column „Entregas até novembro de 1948” — deliveries up to November 1948 — under item 191 stands: Zygmunt Hejman. Nine years after the flight from Warsaw the former banjoist of the Adria collects a new Oldsmobile for the holidays. The man of whom it was said that he was lucky evidently took his luck with him across the ocean.

ENTREGAS ATÉ 1947.. 123	
PRIORIDADES EM 1947.. 13	
136	
ENTREGAS	
ATÉ NOVEMBRO DE 1948	
58 - Sebastião de Brito	180 - Alfredo Nagle
70 - Carlos E. N. Araújo Jr.	181 - Aparício A. Coutinho
81 - Cyro Canto e Mello	183 - Joaquim A. S. Barreto
97 - Francisco de A. Lima	184 - João G. de Almeida
112 - Fernando Ragazzi	185 - Esther S. N. de Araújo
128 - Glida S. Amaral	187 - Alceu N. da Fonseca
131 - Arminda R. Santos	188 - Sadi Rezende
132 - Francisco Moneró	190 - Armin Lechthaler
133 - William G. Willis	191 - Zygmunt Hejman
134 - João Nadler de Aquino	192 - Oscar G. Sant'Anna
135 - Maria N. G. Miranda	193 - E. C. Sieler & Cia.
137 - Adjalbas A. Oliveira	194 - Ari de Souza Heine
138 - Ernesto de Mattos	198 - José Jordão
139 - Benedito P. Barbosa	200 - Messias Esperidião
140 - Americo Guimarães Filho	201 - Alvaro A. Pereira
141 - Luiz A. Pestana Netto	204 - Jack Avery Agos
142 - Epaminondas Rodrigues	205 - Norberto de Medeiros
143 - Herba & Cia. Ltda.	207 - Jairo Senna de Oliveira
145 - Heltor A. Faria Mello	210 - José R. Pereira
147 - Roberto S. O. Almeida	211 - Aquiles Limberti
148 - Miguel F. C. Pereira	214 - Ornéo J. Botelho
150 - Vicente Scovino	216 - Leonel Miranda
151 - Saulo Silveira Lima	219 - Menasche Wolf
152 - José Tomaz	222 - Mario Saraiva
153 - Alberto C. Galvão	223 - Reynaldo B. Baptista
154 - Walter Geyerhahn	224 - Oakim Irmãos & Cia.
155 - Erich Eichner	225 - Wilhelm Klein
156 - Franklin B. Ceppas	226 - Francisco A. Macedo
157 - Aspasia Gerschman	228 - Antonio Mollica
159 - Luiz S. Ribeiro Jr.	229 - Othon Soares
160 - Francisco Pereira Pinto	230 - Hello F. Sardinha
161 - Joaquim Jesus Lopes	231 - Linneu A. Mello
162 - José Guimarães Vaz	232 - Antonio Silva Gomes
163 - Armando T. Marques	233 - Diogo L. B. dos Santos
164 - Jorge E. Habib	236 - Severino C. Campos
165 - Synval Salvati	238 - Olegario P. da Rocha
166 - Carlos Guaranha	239 - Ney Gregory
167 - O. E. Huser	240 - Carlos E. Rosman
168 - Abdias Araújo	243 - Renato Glech Gross
169 - Ramiro F. Vilaça	245 - Darcy Pinheiro Diniz
170 - Ernesto Ornstein	247 - Aldemar C. Amorim
171 - Fausto M. Teixeira	250 - Betty Goldstein
173 - Wilson M. Barroso	251 - Theodoro E. Duviolier
175 - Graciano da C. Nadas	253 - Adelino Soeiro
176 - Paulo F. Albuquerque	
178 - José J. Moreira	
179 - Siman Fares Racy	

AUTO

Close-up of the list „Entregas até novembro de 1948”: item 191 — Zygmunt Hejman.

XIX. The fates of the band

The orchestra that parted after the 1934 season later scattered across three continents — and its fates are a miniature of the fate of a whole generation of Warsaw's popular musicians.

Julian Front, partner and violinist, ran his own establishments after the parting: the „Café Dancing F.F.” at 6 Niecała Street, belonging to the Front brothers, and „Pod Krzywą Latarnią” at 25 Podwale Street; he composed for the Jewish theatre Banda and formed a songwriting partnership with Stanisław Ferszko — from it came the hits „Nie płacz”, „Żal”, „Bo to się zwykle tak zaczyna” and „Ty jeszcze wrócisz do mnie” from the repertoire of Wiera Gran and Mieczysław Fogg. After the outbreak of the war he left for Lwów, from there into the depths of the Soviet Union; with Anders' Army he reached Palestine, played in Henryk Wars's orchestra, and demobilised in 1946 he settled in Tel Aviv, where he ran the „Delfin” bar. He died there in 1964 — the violinist of the Bodega as a barman by the Mediterranean.

Stanisław Ferszko — pianist, prodigy of the Warsaw conservatory, author of the tango „Jak w piosence” from the sheet-music cover reproduced in this account — left for Palestine as early as 1937. The accompanist of Wiera Gran and Waria Łaska became there one of the most popular composers; he was called „the Israeli Gershwin”, and his songs, like „Bab el-Wad”, pass to this day for folk songs. In 1952, engaged by NBC, he left for the United States; he died in 1990 in Florida.

Of the others less is known — and that silence too is part of this history. Tadeusz Jeselzon (saxophone, violin), Michał Didyk (saxophone), Franciszek Witkowski (saxophone, clarinet), Filip Goldberg (drums) and Zygmunt Jaroszewski (trombone, visible in the film) — their wartime fates have not yet been established; the search continues. Nor is it known what became of Wulf alias Władysław Hermelin, the partner and compère of the last six weeks. Franciszek Moszkowicz, director of the Adria, the man of the chimpanzees and the four orchestras, perished during the occupation.

And the two women of the bills? Hanka Ordonówna, whom the band accompanied in November 1932, passed through a Soviet prison and the wanderings with Anders’ army, cared for Polish orphans deported into the depths of Russia, and died in 1950 in Beirut. Wiera Gran, who made her debut on the bandstand at 7 Złota Street, ended up in the ghetto and sang at the „Sztuka” café beside Władysław Szpilman; she got out to the Aryan side, survived — and for the rest of her long life, until her death in Paris in 2007, defended herself against accusations of which successive commissions cleared her. Her history is a separate, bitter book; here let us note only that it began with the bill of 1 May 1938 on which Café Vogue called her „our singer”.

XX. Karolina — the Brazilian trace

And Karolina? Her travel documents have not yet been found in the passenger lists — but two independent registers say that she too survived, and that her road led where her husband had reached. In the database of Jewish refugees who made it to Brazil through France there is one record: HEJMAN, Krystina Karolina, née DAUMAN, born in Kośminek, of Polish nationality — the birthplace matching, down to the farm, the Lublin act number 455, the names matching the baptism of December 1938. And in the card index of the Arolsen Archives — the former International Tracing Service — two cards of the same person survive, opened under both names: Dauman married Heyman and Heyman née Dauman, daughter of Abraham and Chaje Racker; in the nationality column one word is entered: Brazilian.

The wife of the owner of Café Vogue thus ended as a citizen of Brazil as well.

XXI. Memory

Of Café Vogue not a single photograph of the interior remains. What remains are the advertisements — a few dozen strips in the newspapers, from which two seasons can be reconstructed: who played, at what hour, what a dinner cost, when the cosmetics were given out and whose voice flowed from the „sound equipment”. There remains the reviewer’s sentence about two silver grand pianos on a special podium.

There remain the frames of a seven-minute avant-garde film in which the owner's face can be seen — and thanks to which, ninety years later, that face could be recognised on a card from Rio de Janeiro.

Musicians on the bandstand — a frame from the film „Dziś mamy bal”, 1932, digitally brightened. National Film Archive — Audiovisual Institute.

For eighty years the Polish dictionaries buried Zygmunt Heyman in the ghetto or at Trawniki. The research of this project — from the advertisement of eight thousand Japanese roses of 1924 to the list of happy Oldsmobile owners of 1948 — makes it possible to write the ending anew. The man who for fifteen years played Warsaw to dance and who built it its most fashionable café escaped, survived and played on — on the other side of the ocean, by Copacabana beach. The story of his death turned out to be a mistake. The story of his life still awaits its Brazilian chapter — and the day when at 7 Żłota Street someone stops before the plaque with his name.

Timeline

Date	Event
28 Mar 1901	Zygmunt's date of birth according to the Brazilian artist's card: Warsaw; son of Ludwik and Barbara.
2 Aug 1909	At the Kośminek farm near Lublin Karolina Dauman is born, daughter of Abram, lessee of a distillery, and Chaja née Rackier (act no. 455).
25 Oct 1924	Opening of the „Jardin de Japon” dancing in the winter hall of the „Bagatela” garden; artistic director — Zygmunt Brucz-Heyman („Przegląd Wieczorny”, 23 X).
1925	The year given years later as the start of the artistic career on the card in Rio de Janeiro.
c. 1930	Founding of the Front-Heyman Jazz orchestra with Julian Front.
7 Feb 1931	Opening of Café Adria at 10 Moniuszki Street, in the building designed by Edward Eber — „the masterly jazz-band ensemble Front & Heyman” in the programme.
12 Sep 1931	Front-Heyman Jazz one of the three orchestras of the „Oaza”, reopening after rebuilding.
1931	Recordings for „Syrena Record”; the band's photograph on the sheet-music cover of the tango „Jak w piosence” by St. Ferszko.
Dec 1931	The orchestra's carnival advertisement: balls, routs, parties; private telephone 316-15.
1 Feb 1932	The Ball of Young Architecture; the orchestra scenes for the film „Dziś mamy bal” shot at the Adria (premiere March 1932).
1932	The Łódź season: „Piccadilli”, 1 Zawadzka Street („Freie Presse”). Karolina Wiszniewiecka among the guests of Zakopane (the Carlton guesthouse).
17 Sep 1932	Five o'clocks at the „Caffè Italia” (daily) and the „Dancing Bodega” (Sundays and holidays) — „music by Front and Heyman”.
12 Nov 1932	Polish Radio, 11 p.m.: transmission of dance music from the „Bodega”, the Front and Heyman orchestra.
Nov 1932	The orchestra accompanies Hanka Ordonówna at the matinées at the Artists' Theatre (18 Karowa St.); the last matinée 20 XI.
Aug 1933	The season in Truskawiec; dancings at „Chez Rudek” („Czas”, 2 VIII).
25 Jan 1934	„A musician by profession”: after winnings reaching 150,000 zł a year Heyman opens a lottery office at 14 Mazowiecka Street.
Sep 1934	The band's last known bill: the Adria's four orchestras for the autumn season, Front-Heyman among them. The film „The Attempt on General Skałlon”, co-financed by Heyman, provokes the protest of the women who took part in the attempt.
c. 1935–1937	Front runs his own establishments (F.F., Pod Krzywą Latarnią); Ferszko leaves for Palestine (1937). Heyman lives at 59 Koszykowa Street (subscriber directory 1937/38).
19 Oct 1937	The first press announcement of Café Vogue, Złota 7 — in the Assicurazioni Generali building, Edward Eber's second Warsaw work.
24 Oct 1937	„Zygmunt Heyman has the honour to announce...” — advertisements in „Dobry Wieczór” and „Wieczór Warszawski” (beneath Roosevelt's peace proclamation).
9 Nov 1937	„»Café Vogue« the most splendid café of the capital” — two silver grand pianos on a special podium; interiors by the team of Edward Seidenbeutel.
18 Nov 1937	Opening of Café Vogue at 6 p.m.

Date	Event
8 Mar 1938	„Monitor Polski” no. 54, item XLVI 140: the firm „Café Vogue” Zygmunt Hejman; prenuptial agreement with his spouse Karolina Wiszniewiecka née Dauman. Official spelling of the name: HEJMAN; the marriage concluded before this date.
Mar 1938	In the café play Rosner, Herbst and Glasberg — „after great successes abroad”.
1 May 1938	Wiera Gran’s debut — daily at 7 and 10 p.m., admission free; the artificially cooled hall.
summer 1938	Three-course dinners at 2 zł; performances of Waria Łaska; from the „sound equipment” — Whiteman, Hylton, Roy, Payne, the Boswell Sisters, Crosby („Nasz Przegląd”, 19 VII).
27 Aug 1938	Opening of the autumn season; guest performances of Ludwik Lawiński.
15 Sep 1938	Start of the daily „CHANEL” performances at 1 p.m. — the same day Chamberlain flies for the first time to Berchtesgaden.
Sep–Oct 1938	The café’s advertisements on the columns of the Sudeten crisis, Munich and Zaolzie; 20 IX abolition of the higher evening prices; 29 X — the parodist Wawa and Max Factor beside the report of the burning of Alter Licht, in the week of the expulsions to Zbąszyń.
2–4 Nov 1938	Daily free distribution of Max Factor Hollywood cosmetics at 1 p.m.
9/10 Nov 1938	Kristallnacht in the Reich.
16 Nov 1938	The advertisement „Władysław Lin invites you to Café Vogue” (Eliza Śliwowska’s ensemble) — on the pages of „Nasz Przegląd” about the pogrom in Germany and the assaults on Jewish students in Warsaw.
5 Dec 1938	Wiera Gran’s return; the compère Wł. Lin — Wulf alias Władysław Hermelin, the future partner.
15 Dec 1938	„Gladys Pickford” cosmetics distributed to every lady free, 5–8 p.m.
30 Dec 1938	Karolina converts to Catholicism in Rachów; baptismal names Karolina Krystyna-Maria (annotation in the act, 18 VII 1939).
1 Jan 1939	„Wiadomości Filmowe”: Café Vogue „the rendez-vous of the film and artistic world”; a long-distance telephone for regular patrons.
Mar–May 1939	Three séances a day of the „phenomenal medium” Mira Jezierska; 1 III the advertisement above the Curia’s instruction on the baptism of adult Jews.
Jul 1939	Ices with frozen cream, the summer hall; 19 VII the partner Wulf alias Władysław Hermelin joins the firm („Monitor Polski”); 25 VII the last known advertisement — Lawiński, on the Danzig column.
Sep 1939	Outbreak of the war; the end of Café Vogue. Zygmunt flees Warsaw southward, to Budapest.
13 Jan 1940	„Nowy Świat” (New York), „List of refugees in Hungary”: „Heyman Zygmunt — Warsaw”.
10 Jul 1942	Date of the photograph taken for the Brazilian artist’s card.
28 Aug 1942	Rio de Janeiro: card no. 34 of the register of artists — Zygmunt Hejman, musician, married, Avenida Atlântica 540. The photograph on the card — the face known from the frames of the 1932 film: the proof of survival.
after 1940	Karolina Krystyna Hejman née Dauman reaches Brazil by way of France; in the Arolsen Archives card index with Brazilian nationality.
1947	Brazilian immigration cards: Zygmunt Hejman’s permanent residence in Rio de Janeiro.
Nov 1948	„Correio da Manhã”, 19 XII 1948: on the list of recipients of Autobrás Oldsmobiles, deliveries to November 1948, item 191 — Zygmunt Hejman.

A Note on Sources

The account rests exclusively on sources. The press: „Przegląd Wieczorny” of 23 October 1924; „Kurjer Warszawski” of 7 February 1931, 12 September 1931, December 1931, 17 September 1932, 11 and 19 November 1932 and 1 September 1934; „Freie Presse” (Łódź) 1932; „Czas” (Kraków) of 2 August 1933; „Dobry Wieczór! Kurier Czerwony” of 17 November 1932, 16 December 1933, 25 January and 5 October 1934, issues 290, 295, 311, 312 and 320 of 1937, issues 119, 137, of 2 July, no. 236, of 20 September, of 3 October and no. 303 of 1938, and of 1 March and 5 July 1939; „Wieczór Warszawski” of 22 and 24 October 1937; „Kurjer Poranny” of 7 September 1934; „Kurjer Polski” of September 1934; „Nasz Przegląd” of 19 July, 25 August, 3 and 13 September, 29 October, 4 and 16 November, 5 and 15 December 1938 and of 8 May and 25 July 1939; „Wiadomości Filmowe” no. 1 (138) of 1 January 1939; „Zakopiańska Lista Gości” no. 10 (1932); „Nowy Świat” (New York) of 13 January 1940; „Correio da Manhã” (Rio de Janeiro) of 19 December 1948.

Official documents: „Monitor Polski” no. 54 of 8 March 1938 and the issue of 19 July 1939 (commercial register, item XLVI 140); the subscriber directories of the Warsaw PAST Telephone Network (editions 1937/38 and following); birth act no. 455 of the civil-status books of the Mosaic faith of the city of Lublin, 1909, with the marginal annotations of 1939 (State Archive in Lublin; Jewish Records Indexing – Poland index).

Film and iconographic material: the film „Dziś mamy bal” (dir. Jerzy Zarzycki and Tadeusz Kowalski, cam. W. Kaczkowski, 1932) and the frames made available by the National Film Archive — Audiovisual Institute (Fototeka); photographs of the National Digital Archives; the sheet-music cover of „Jak w piosence” (no. 805).

Foreign archives: Arquivo Nacional (Brazil), fonds Delegacia de Costumes e Diversões do Rio de Janeiro, BR_RJANRIO_OC — card no. 34 of the register of artists of 28 August 1942; Brazilian immigration cards, Rio de Janeiro 1900–1965; the „Jewish Refugees France–Brazil” database; Arolsen Archives, Red Line Cards, files 660700 and 660728. Literature: Leon Tadeusz Błaszczuk, „Żydzi w kulturze muzycznej ziem polskich w XIX i XX wieku”, Warsaw 2014; Tomasz Lerski, „Encyklopedia Kultury Polskiej XX Wieku. Muzyka — Teatr — Film”; Łukasz Biskupski, „Kinofilia zaangażowana”, 2017; the biographical database of the Jagiellonian Library — the dates of death cited there have been verified negatively in the present study.

Opracowanie w ramach projektu upamiętnienia mieszkańców kamienicy przy ul. Złotej 7 i 9 w Warszawie — prepared as part of the project commemorating the residents of the house at 7 and 9 Złota Street in Warsaw · www.zlota7-9.com